

**Kandidatuppsats i journalistik
2017-12-15**

**Institutionen för
journalistik, medier och
kommunikation**

Göteborgs Universitet

Normala nazister

**En kvalitativ diskursanalys av sveriges två största morgontidningar
angående två nynazistiska demonstrationer**

Författare: Arvid Adrell och Greta-Pauline Glatzl

**Handledare: Nicklas Håkansson
Kursansvarig: Mathias A. Färdigh**

**GÖTEBORGS UNIVERSITET
JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION**

Abstract

In October 2017 the almost institutionalized Book fair in Gothenburg decided to let the right wing magazine “Nya Tider” participate and spread its message during the event. At the same time, neo-nazis planned a demonstration and as a result, a lot of the authors participating in the book fair signed a petition as a protest against the decision. There was a discussion about a “normalization” of right wing nationalist ideas for which both the organizers behind the book fair and the media got the blame.

This essay tries to reveal if there is a difference when it comes to position regarding neo-nazi ideas in the two biggest Swedish newspapers by comparing the reports about this event to a similar one that took place in Stockholm 20 years before. In 1997 a group of neo-nazis performed a manifestation aiming to celebrate the anniversary of the November 1938 pogrome. It was the first openly anti-semitic manifestation in Sweden since the second world war. We also wish to explore whether there are differences in the portrayal of neo-nazis, counter-demonstrators and police and in the portrayal of the very ideology. By using critical discourse analysis (CDA) and ideology criticism we seek to unveil both hidden and explicit positions taken regarding neo-nazis and their ideology.

We came to the conclusion that while opinion-based texts such as chronicles took a strong stand against neo-nazism in both cases, the news reports, which normally aim to be objective and dispassionate, took a much heavier stand in 2017. The neo-nazis are described more as brutes and revoltic youth in 1997 while they are a more serious threat to democratic values in 2017 and looked upon with more austerity. Counter-demonstrators are portrayed as brutes in much the same way as their counter-part in 1997 but as peaceful and democratic citizens in 2017. The police are described as clumsy and incompetent in 1997 and quite the opposite during the demonstration in 2017. The neo-Nazi ideology is, as is the neo-nazis themselves, portrayed in a much more serious manner in 2017 and the latter event is allowed more space in the newspapers.

Keywords: neo-nazism, the NMR demonstration in Gothenburg, the celebration of the November pogrome, Swedish daily press, ideology, standpoint, critical discourse analysis.

Nyckelord: nynazism, NMR-demonstrationen i Göteborg, firandet av kristallnatten, svensk dagspress, ideologi, ställningstagande, kritisk diskursanalys.

Innehållsförteckning

Inledning	5
Begreppsdefinition	6
Nazism (nationalsocialism)	6
Nynazism	6
Rasism	6
Kristallnatten (novemberpogromen)	7
Normalisering	7
Ställningstagande	7
Syfte	8
Frågeställningar	8
Tidigare forskning	9
Sammanfattning tidigare forskning	11
Teori	12
Ideologikritik	12
Metod	13
Kritisk diskursanalys	13
Analysschema	14
Material	15
Validitet, reliabilitet och operationalisering	15
Samhällelig relevans	16
Nynazismen under 1990-talet	17
Samtida högernationalistiska krafter	19
Nationalsocialistisk Front (NSF)	19
Firandet av kristallnatten	20
Nynazismen under 2010-talet	21
Samtida högernationalistiska krafter	22
Nordiska Motståndsrörelsen (NMR)	23
NMR-demonstrationen	24

Resultat och analys	25
Svenska Dagbladet 1997, 9-11 november	25
Dagens Nyheter 1997, 9-11 november	28
Svenska Dagbladet 2017, 1-3 oktober	31
Dagens Nyheter 2017, 1-3 oktober	34
Resultatdiskussion	38
Rapportering i svensk dagspress 1997	38
Rapportering i svensk dagspress 2017	40
Rapportering i Svenska Dagbladet	42
Rapportering i Dagens Nyheter	43
Sammanfattning	43
Slutsats	45
Referenser	47

Inledning

Det går att på debattsidor, i krönikor och andra åsiktsbaserade texter läsa om en normalisering av högerextrema åsikter. Ett 150-tal författare skrev på en namnlista inför bokmässan i Göteborg 2017 mot att Nya Tider, en tidning med högerextrema kopplingar, skulle få ställa ut under mässan. Bland annat på grund av att det ansågs normalisera dessa åsikter. I och med att Sverigedemokraterna har vuxit sig stora har det också lagts fram kritik mot mediernas representation och att denna skulle leda till en normalisering av högerextrema åsikter. Det är dock svårt att hitta empiriska belägg för denna typ av påståenden. Göran Leth beskriver i *Konstruktionen av en likgiltighet: Kristallnatten i svenska dagstidningar* hur antisemitiska hållningar blir mer och mer normaliserade i dåtidens dagspress efter Kristallnatten 1938. Nuvarande förhållanden skiljer sig givetvis på många sätt men vår målsättning är att undersöka om liknande förskjutningar skett de senaste 20 åren.

Vi vill undersöka de texter som publicerats i dagspress och avgränsar oss till de två största morgontidningarna i Sverige med ambitionen att vara rikstäckande, Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet. Vårt textbegrepp är brett och inbegriper även bilder och disposition.

Journalistiken ska enligt de flesta förhålla sig objektiv men det går att genom diskursanalys skönja bilder, eller “de föreställningar som förmedlas genom det vi vill kalla massmediernas journalistiska kod”¹. Frågan är om det går att hålla sig objektiv, eller om tidningarna ens vill det, när det kommer till den här typen av infekterade och känsloladdade frågor.

Vi vill också undersöka de texter som inte ska förhålla sig objektivt som exempelvis ledare och krönikor. Genom att titta på detta och på vilket sätt nynazistiska manifestationer beskrivs vill vi ta reda på om en förändring i attityder och diskurs skett under 20 år.

Med hjälp av kritisk diskursanalys och ideologikritik vill vi avtäckas de dolda värderingar och ideologier som kan tänkas finnas i de texter vi valt att undersöka. Metoden kräver närläsning och en noggrann analys av vilket endast det viktigaste redovisas då det annars hade resulterat i en allt för omfattande textmängd.

De texter vi har valt att analysera har publicerats de tre påföljande dagarna efter de händelser som kortfattat redovisas nedan.

1997 demonstrerade ett hundratal nynazister i samband med novemberpogromens årsdag. En ansökan om demonstrationstillstånd avslogs med anledning av närheten i tid till densamma. Nynazisterna mobiliserade bland annat genom flygblad som uppmanade till protest mot “det

¹ Falkheimer, Jesper & Mithander, Conny. “Bilder av nynazism i några svenska tidningar”, 1999, s. 4
https://www.msb.se/Upladd/Produkter_tjanster/Publikationer/SPF/Bilder%20av%20nynazism%20i%20n%C3%A5

judiska maktövertagandet” och mot Bonnier i synnerhet. Ett något större antal motdemonstranter dök upp som en reaktion.

2017 organiserade den nynazistiska gruppen Nordiska motståndsrörelsen en demonstration i Göteborg. Denna demonstration hade tillstånd, trots närheten i tid till en judisk högtid, och bedömdes kunna inbegripa minst 700 nynazister. Inte ens hälften av det antalet dök faktiskt upp.

Begreppsdefinition

Nazism (nationalsocialism):

Nazism eller nationalsocialism är en antidemokratisk, antisocialistisk, rasistisk, antisemitisk och nationalistisk ideologi. Ideologin bygger på idéer om “den ”ariska” och germanska rasens påstådda överlägsenhet”².

Under Adolf Hitlers (NSDAP) styre av nazityskland 1933 - 1945 mördades miljontals judar, romer och homosexuella för att på ideologiska grunder kunna bygga en “rasren och auktoritär stat”³.

Nynazism:

Enligt NE:

“[En] beteckning som används för att beskriva de nazistiska rörelser och de till dessa knutna ideologier som vuxit fram i huvudsak sedan 1960-talet. Nynazismen [...] kännetecknas av en positiv inställning till den historiska nazismens ideologi och symboler, en glorifiering av ledare och centrala gestalter ur den äldre nazistiska rörelsen samt en strävan efter att imitera nazismens organisationsformer (till exempel SS och SA).”⁴

Rasism (rasideologi):

Enligt NE:

“[U]ppfattningen att det är rimligt att indela människosläktet i ett antal distinkta raser utifrån fenotypiska skillnader [...] antagandet att det finns ett samband mellan å ena sidan sådana

² Levande Historia. Förintelsen. <http://www.levandehistoria.se/fakta-om-forintelsen/judeforfoljelserna-under-1930-talet/den-nazistiska-rasideologin>

³ Ibid.

⁴ *Nationalencyklopedin*, nynazism. <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/nynazism> (hämtad 2017-12-04)

fenotypiska skillnader och å andra sidan nedärvda mentala och intellektuella anlag, beteendemönster samt lynne och moralisk karaktär.”⁵

Inom rasideologin finns uppfattningen om att dessa så kallade “raser” tillhör en specifik hierarkisk ordning, där de överlägsna har befogenhet till att auktoritärt dominera de påstådda lägre “raserna”.

Kristallnatten (novemberpogromen):

Kristallnatten har fått sitt namn efter alla “krossade fönster och anlagda mordbränder som riktades mot judiska butiker, bostäder och synagogor över hela Tyskland”⁶ natten mellan den 9 - 10 november 1938. Händelsen startade dock redan den 7 november och pågick fram till den 13 november⁷. Det var den definitiva början på det stora folkmordet och förintelsen av judar och beviset på “att de tyska nazisterna var beredda att använda vilka medel som helst i kriget mot judarna”⁸. 1500 judar beräknas ha dött under det som “mer rättvisande”⁹ kom att kallas *Novemberpogromen*.

Normalisering:

Med begreppet “normalisering” menar vi hur sättet att hantera och beskåda fenomen förändras och eventuellt blir mer vardagligt över tid. Det kan exempelvis röra sig om fenomen som i vissa sammanhang är underförstådda och i andra kräver förklaring. I vår analys kan uttryck av likgiltighet också agera indikator på en normaliseringsprocess. Någon definition finns inte i Nationalencyklopedin.

Ställningstagande:

Med “ställningstagande” eller “ståndpunkt” menar vi att uttrycka en åsikt eller att stödja ett parti i en viss fråga.¹⁰ I vår analys kommer grader av ställningstagande att diskuteras vilket förutsätter att det finns en glidande skala vilket kanske låter ointuitivt. Det är attityder och förhållningssätt

⁵ *Nationalencyklopedin*, rasism.

<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/rasism> (hämtad 2017-12-13)

⁶ Bilder av nynazism i några svenska tidningar.

https://www.msb.se/Upload/Produkter_tjanster/Publikationer/SPF/Bilder%20av%20nynazism%20i%20n%C3%A5gra%20svenska%20tidningar.pdf.

⁷ Levande historia. Kristallnatten. <http://www.levandehistoria.se/fakta-om-forintelsen/judeforfoljelserna-under-1930-talet/novemberpogromen>.

⁸ Levande historia. Kristallnatten. <http://www.levandehistoria.se/fakta-om-forintelsen/judeforfoljelserna-under-1930-talet/novemberpogromen>.

⁹ Ibid.

¹⁰ *Nationalencyklopedin*, ställningstagande. <https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/st%C3%A4llningstagande> (hämtad 2017-12-13)

gentemot nynazismen vi är ute efter men vi väljer för tydlighetens skull att kalla det för ställningstagande.

Syfte

Vårt syfte är att undersöka hur representationen i svensk dagspress kring nynazistiska event förändrats sedan 1990-talet och ta reda på om det finns en skillnad i ställningstagande från då och idag. Med detta menar vi i första hand nyhetsrapportering men också debattartiklar och krönikor. Även om dessa uttrycker åsikter hos personer utanför tidningsredaktionen har det tagits redaktionella beslut kring publicering.

Mer konkret vill vi undersöka och jämföra representationen i svensk dagspress av två kända nynazistiska demonstrationer; firandet av kristallnatten i Stockholm 1997 respektive Nordiska motståndsrörelsens demonstration i Göteborg 30 september 2017.

Genom en komparativ diskursanalys av de texter som publicerades i de två största rikstäckande dagstidningarna i Sverige, Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter, ska vi utifrån ett ideologikritiskt perspektiv kartlägga dolda värderingar och ståndpunkter som gömmer sig i texterna publicerade under de tre dagar som följde respektive demonstration, 9-11 november 1997 samt 1-3 oktober 2017.

Frågeställningar

- Finns skillnad gällande ställningstagande i det som publicerats i Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter med anledning av "Firandet av kristallnatten" 1997 då nazister och motdemonstranter drabbade samman i Stockholm och Nordiska motståndsrörelsens demonstration 2017?
- Hur porträtteras och vilka kommer till tals av de olika aktörerna; nynazister, motdemonstranter, polisen med flera?
- Har sättet att porträttera nynazism förändrats under 20 år?

Tidigare forskning

Jesper Falkheimer och Conny Mithander har i pilotrapporten, *Bilder av nynazism i några svenska tidningar* från 1999, beställd av Styrelsen för psykologiskt försvar (numera Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) bland annat analyserat rapporteringen av fyra särskilda händelser kopplade till nazism under 1990-talet, däribland “Firandet av kristallnatten” som vår undersökning ska beröra. De har också gjort kopplingar tillbaka till 60-talet och kan dra paralleller mellan rapporteringen gällande dramaturgi och narrativ. De har tagit fasta på ett antal stereotyper som de anser återkomma i rapporteringen, exempelvis den “demoniske Führern” och den “folkölsdrickande skinnskallen” och ser mönster i framställningen av högerextrema rörelser. De diskuterar kring huruvida själva narrativet beror på att nazisterna upprepar sina handlingsmönster eller om medierna faller tillbaka på gamla berättargrepp för att göra texten logisk och igenkännbar för publiken.

I **Göran Palm och Per Bjellerts** *En trygg polis i ett otryggt samhälle* undersöks hur polisen och polisarbetet porträtterats i svenska medier, främst genom jämförelser av porträtteringen i den mer vardagliga journalistiken och den mer grävande, resurstyngre journalistiken. I korta drag kan man säga att den vardagliga journalistiken uppvisar en mer positiv bild av polisen, och som allra mest positiv i lokaljournalistiken, än i den grävande “undantagsjournalistiken” som i högre grad porträtterar polisen som “ineffektiv”. Trots det är bilden av polisen i medier överlag positiv och förknippas ofta med trygghet i relation till “samhället” som ofta får representera det otrygga: “Det är denna dubbla aspekt av trygghet/otrygghet som är en viktig förklaring till att polisen i slutänden oftast klarar sig bra.”¹¹.

I **Michelle Muntaus** examensarbete från vårterminen 2014 *Nazistattacken i Kärrtorp – Dagens Nyheter och Aftonbladets gestaltning av den antinazistiska demonstrationen den 15 december 2013* undersöks porträtteringen av bägge sidor extremister – nazistiska Svenska motståndsrörelsen och antifascistiska AFA – i Dagens Nyheter och Aftonbladet. Muntau gör sin diskursanalys både utifrån en historisk och ideologisk kontext för att på så vis synliggöra dolda strukturer och värderingar i svensk press.

¹¹ *Palm, Göran & Bjellert, Per* “En trygg polis i ett otryggt samhälle- nyhetsmediernas bild av polisen och polisarbetet”, 2012, s. 135

<http://nu.diva-portal.org/smash/get/diva2:588325/FULLTEXT02.pdf>

Vår studie liknar Michelle Muntaus i den meningen att vi också vill utföra en diskursanalys utifrån ett ideologikritiskt perspektiv med fokus på hur svensk press porträtter nazistiska demonstrationer. Muntaus studie vill främst visa hur porträttering av vänster- och högerextremisterna som individer ser ut i svensk press medan analysen av aktörernas gestaltning och medverkan är en del av vår analys som i första hand fokuserar på de nazistiska eventens gestaltning. Vad vi kommer göra är att ta vid med en uppdaterad studie av mediernas porträttering av nazism och mer specifikt Nordiska Motståndsrörelsen (fd. Svenska Motståndsrörelsen) som även Michelle Muntau fokuserar på i sin studie.

I antologin *Hitler för alle: Populärkulturella perspektiv på Nazityskland, andra världskriget och Förintelsen* har **Yvonne Andersson** under rubriken *Med Hitler som slagträ: Hitler och nazismen i nutida dagspress* gjort en kvantitativ innehållsanalys av 623 unika texter som innehåller sökorden "Hitler" och/eller "nazism". Texterna kommer från fem svenska dagstidningar (Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Aftonbladet, Expressen och Metro) och är skrivna mellan första januari 2009 och första april 2010.

Syftet med studien är att ta reda på i vilka sammanhang och *hur* Hitler och nazism används i svensk dagspress. Det visade sig att orden främst användes som symboler. Även om en liten andel av alla träffar handlar om historisk redogörelse eller personskildring av Adolf Hitler användes orden oftare till att beskriva och argumentera för ondska och att tillskriva personer olika egenskaper och karaktärsdrag som har med det att göra. Exempelvis tar Andersson upp en artikel i Aftonbladet som handlar om Joseph Fritzl's bakgrund och redan i rubriken används Hitler som en symbol för att attribuera Fritzl som ond: "här möter han Hitler. I folkmassan, sittande på sin pappas axlar, hälsade Josef Fritzl, 3 år, Hitler välkommen till Amstetten"(s. 36) och längre fram förklarar Andersson sedan funktionen av att nämna Adolf Hitler i sammanhanget så här: "Hitler själv behöver inte göra något i texten, hans symbolvärde som ond räcker för att kopplingen mellan två onda personer ska antas självklara"(s. 36).

För oss blir Anderssons studie intressant eftersom det säger en hel del om den svenska dagspressens användning av ord kopplade till nazism.

I en skriftserie från Forum för levande historia har **Göran Leth**, medieforskare inriktad på nazismen i medierna, skrivit *Kristallnatten i svenska dagstidningar*.

Till skillnad från vår studie, som undersöker nazismen i svensk press i närmare samtid, undersöker han här hur *Novemberpogromen*, eller *Kristallnatten*, skildrades i svensk dagspress under dess samtid.

Tidningarna som ingår i analysen är uppdelade i tre olika kategorier/utgångspunkter som berör tidningarnas olika "förhållningssätt"¹² till händelsen; protest, likgiltighet och anpassning. Tio olika dagstidningar ligger till grund för Leths analys och majoriteten av dem visar på en likgiltighet till pogromen i deras texter. Inte minst när det handlar om de största dagstidningarna vi har kvar än idag. Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter och Göteborgs-Posten tillsammans med den socialdemokratiska tidningen Arbetet kategoriserar sig alla inom "likgiltighets-kategorin". Samtidigt påpekar Leth den implicita innebörden som kan uppstå i en aktiv tystnad; "tystnad i en debatt gynna[r] en särskild attityd."¹³ Något som kan försvåra kategoriserandet. De tidningar som Leth kategoriserar som "protest-tidningar" är Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, Eskilstuna Kuriren, Social-Demokraten och Ny Dag. Båda de redovisade kategorierna "likgiltighet" och "protest" innefattar en salig blandning av politisk tillhörighet, från liberaler till kommunister, vilket innebär att det alltså inte går att förutspå vilka tidningar som kategoriseras var utifrån dess påstådda värdegrund och politiska färg.

Ett mönster som gick att urskilja var hur antisemitismen blev allt mer accepterad och normaliserad efter 1938:s nazistiska händelser.

Sammanfattning tidigare forskning:

Mycket forskning har givetvis berört ämnet nazism, och allt har vi inte möjlighet att redogöra för här. Ovan nämns snarare forskning som delvis liknar den vi vill genomföra och har inspirerat vårt tillvägagångssätt. Falkheimer och Mithander har med hjälp av litteraturvetenskapliga begrepp hamrat ut stereotyper och narrativ som de anser återkomma i nyhetsrapportering rörande nazism. Palm och Bjellert utför en diskursanalys gällande synen på polisen, något som vidrör vårt ämne då polisen ofta är närvarande i texter om nazism. Studien genomförs dessutom på ett sätt som liknar vårt. Andersson analyserar vad ett ord kan innebära i termer av symbolik och betydelse. Leth undersöker hur normaliseringen av nazismen tog sig uttryck i dagstidningar på 30-talet.

Hittills finns dock ingen forskning kring hur attityder gentemot nazismen i medier förändrats, bibehållits eller utvecklats, sedan 90-talet fram till idag. Det är därför relevant att jämföra hur dessa två perioder i den svenska historien, som präglats av högerströmningar och rasideologiska föreställningar, framställs i svensk press.

NMR-demonstrationerna som ägde rum i Göteborg i år, 2017 den 30 september, är dessutom ett ämne som forskningen ännu inte hunnit beröra.

¹² Leth, Göran. "Kristallnatten i svenska dagstidningar". Stockholm: Forum för levande historia, 2005, s. 7.

¹³ Ibid., s. 15.

Teori

Vi kommer att använda oss av CDA-modellen, eller som den också kallas, kritisk diskursanalys. Modellen är en form av innehållsanalys som genom ett specifikt utformat analyschema hjälper oss i vår närläsning av materialet att finna de olika strukturer som kan ge svar på våra frågor.

CDA-modellen fungerar både som teori och metod och vi har därför en närmare presentation av modellen i metodavsnittet.

Vår kritiska diskursanalys kommer göras utifrån ett ideologikritiskt perspektiv, vilket är det verktyg som framför allt kommer hjälpa oss att få svar på frågorna kring tidningarnas ideologiska ställningstagande.

Ideologikritik

Ideologi är ett begrepp för de olika konstruerade verkligheterna och övertygelserna som skapats av en samling idéer där kulturella strukturer reproduceras och proklameras för att i vissa fall “[tillslut] framstå som biologi[ska]”¹⁴. Ofta kan man i praktiken inte tala om ideologi som något svart eller vitt, alla idéer är mer eller mindre ideologiska¹⁵ som bär på värderingar och det är därför ideologikritik är väsentligt i textanalys för att kunna synliggöra och ifrågasätta de kulturella strukturerna som tas för sanning. Ideologikritisk innehållsanalys används inte i första hand för de texter som är renodlat ideologiska utan tvärtom för de som utges vara objektiva. Objektivitet är som sagt svårt att uppnå eftersom alla idéer är ideologiska och bär på förutfattade meningar om rätt och fel men oftast strävar nyhetstexter efter objektivitet. Vårt mål är att genom ett ideologikritiskt perspektiv av vår analys kunna kartlägga ställningstaganden och värderingar som döljer sig i texterna för att på så vis kunna tolka och synliggöra ideologi och partiskhet. Vår analys kommer också att inbegripa åsiktsbaserade texter och även om ideologikritik kan te sig överflödigt vid en analys av dylika kan det finnas underliggande åsikter som kan skönjas.

¹⁴ *Berglez, Peter*. Kritisk diskursanalys. I Ekström, M och Larsson L. Å. (red) Metoder i kommunikationsvetenskap. Lund: Studentlitteratur, 2012 s. 269.

¹⁵ *Ibid.*

Metod

Kritisk diskursanalys:

Critical Discourse Analysis (CDA) eller på svenska “kritisk diskursanalys” är både en vetenskaplig metod och teori som kan användas för att till exempel synliggöra en texts ideologi och på så vis studera den ideologikritiskt. Metoden kan sägas ha sitt ursprung i Foucaults installationsföreläsning vid Collège de France 1970 som i svensk översättning heter *Diskursens ordning* (1993) men har anammats av flera andra forskare, bland annat Fairclough som i mångt och mycket inspirerat vårt tillvägagångssätt¹⁶. Fairclough undersökte hur New Labour i England gjorde avkall på sitt socialistiska arv genom en diskursanalys av politiska texter före och efter att prefixet “New” tillkom¹⁷. Fairclough gör till exempel iakttagelsen att det innan talades om aktörer som “multinationella företag” medan det i den nya diskursen exempelvis kan låta “technology can migrate quickly”¹⁸. Denna förskjutning av subjektsposition från “företag” till “technology” (som ju inte på egen hand, än så länge i alla fall, kan migrera) antyder en förändring i diskursen. Detta sätt att analysera belyser vad vår ambition med denna analys är. Utgångspunkten är att det genom detta tillvägagångssätt går att undersöka vad som är accepterat i ett givet samhälle, vilka normer som finns. “[språket] är med och formar verkligheten. Texter och andra mänskliga uttryck tillskrivs avgörande betydelse för hur människor uppfattar världen”¹⁹.

Enligt Berglez är den traditionella “ideologiforskningen” intresserad av att studera hela samhället som en enda stor diskurs för att synliggöra dess maktstrukturer men i vår studie kommer vi fokusera på nyheter som diskurs. När vi talar om “nyhetsdiskursen” så syftar vi både till nyhetstexten som lite förenklat en genre “eftersom [nyheter] utgör ett slags språk”²⁰ men också för att den tillhör en institution med ramar och regler. Vi kommer alltså genom en kritisk diskursanalys lyfta fram dolda ideologier som finns i varje nyhetstext på både makro- och mikronivå. Vi kommer att utgå ifrån den “tredimensionella” referensram som återges i *Samhällsvetenskapliga metoder* (Alan Bryman, 2011) och är hämtad från *Introduction: Organizational discourse: Exploring the field* (Grant m.fl., 2004).

¹⁶ Bergström, Göran & Boréus, Kristina, Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys, Lund: Studentlitteratur, 2012, s. 356

¹⁷ ibid.

¹⁸ ibid.

¹⁹ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena, Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad, Norstedts Juridik, 2012, s. 212

²⁰ Berglez, Peter Kritisk diskursanalys. I Ekström, M och Larsson L. Å. (red) Metoder i kommunikationsvetenskap. Lund: Studentlitteratur, 2012 s. 272

- granskning av konkret innehåll, struktur och mening rörande den text som undersöks (*textdimensionen*)
- granskning av formen avseende den diskursiva interaktion som används för att kommunicera mening och åsikter (*den diskursiva praxisdimensionen*)
- ett beaktande av den sociala kontext i vilken diskursföreteelsen eller diskurshändelsen äger rum (*den sociala praxisdimensionen*)²¹

Kort sagt vill vi närläsa texterna vi valt för att avtäcka eventuella ideologier och tankemönster. Metoden förutsätter viss kunskap om förhållandena i Sverige under de givna tidsperioderna, varför vi har läst på om detta och redogör för det viktigaste.

Det finns på grund av metodens karaktär ett stort behov av genomlysning, varför vi kommer att använda citat i stor utsträckning för att konkret och enkelt visa vad vi baserar vår analys på. Det finns också ett stort krav på oss gällande kunskap om diskursen 1997 då vi var sex år gamla. Vi har därför tillskansat oss kunskap om nynazism under denna period och läst tidningar från perioden för att i vår analys kunna dra slutsatser om vad som faller innanför respektive utanför vederbörande diskurs eller norm.

Analysschema:

1. Vad är det för typ av artikel och vad handlar den om?
2. Vad förmedlar bilderna?
3. Vad förmedlas i rubrik?
4. Hur organiseras händelser eller teman i texten, vad anses vara viktigast?
5. Vilka aktörer kommer till tals?
6. På vilket sätt förmedlas historisk bakgrund?
7. Hur beskrivs nazister, motdemonstranter och polis och deras agerande?
8. Hur kommenterar journalisten?
9. Vem tillåts sammanfatta?
10. Vilken förförståelse krävs av läsaren?
11. Vilka ordval har gjorts och vad får de för betydelse?

Vi kommer att utföra analyserna enligt schemat och besvara varje fråga utifrån varje text. En utförligt redovisning av hur analysen av varje enskild text gått till skulle bli alltför utrymmeskrävande så i vår analysdel framgår det viktigaste och mest relevanta. För att våra

²¹ Grant, David m.fl. i Bryman, Alan, Samhällsvetenskapliga metoder, Liber, 2011, s. 485

tolkningar ändå ska gå att följa försöker vi att i den mån det är möjligt att redovisa tankegångarna med hjälp av citat och beskrivningar.

Material

Vi har valt att analysera innehållet i de texter som rör nazistdemonstrationen 1997 och den 2017 i Sveriges två största dagstidningar från dagen efter att de skedde och två dagar efter det. Detta för att även ledartexter, debattartiklar och liknande ska kunna hanteras. De två dagstidningar vi valt att undersöka, Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet har båda ambitionen att rapportera om hela landet och lämpar sig därför väl eftersom de två manifestationerna sker i två olika städer.

DN:s ledarsida betecknade sig 1997 som “oberoende” men började året efter att kalla sig “oberoende liberal”. SvD:s betecknar sig som “oberoende moderat” och gjorde så även 1997. Dessa skillnader i politisk färg är vi medvetna om när vi gör vår analys.

Vår undersökning kommer röra dessa två demonstrationer eftersom det på 1990-talet var tämligen nytt med nynazistiska manifestationer sen andra världskriget. En kultur som inte hade funnits sedan dess uppstod. Det högerpopulistiska partiet Ny Demokrati hade tagit plats och visserligen också åkt ur riksdagen 1997 men det finns ändå paralleller att dra i och med Sverigedemokraternas relativt nyliga intåg i riksdagen 2010. Demonstrationerna skedde också med pedagogiska 20 år emellan och förutom att det är en jämn siffra anser vi tidsperioden vara tillräckligt lång för att kunna dra slutsatser om förändringar i svensk dagspress. Vi kommer bara att analysera det som är skrivet i papperstidningen eftersom nättidningar inte fanns i samma utsträckning 1997.

Totalt rör det sig om 35 artiklar som vi ska undersöka. Med artiklar menar vi alla texter i tidningarna som rör de två nynazistiska manifestationerna: puffar, notiser, framsidor, åsiktsbaserade texter, nyhetstexter, insändare och så vidare. Utöver detta tillkommer såväl nyhetsbilder som satirteckningar.

Validitet, reliabilitet och operationalisering

Med begreppet “normalisering” menar vi hur sättet att hantera och beskåda fenomen förändras och eventuellt blir mer vardagligt över tid. Det kan exempelvis röra sig om fenomen som i vissa sammanhang är underförstådda och i andra kräver förklaring. Hur idéer och företeelser beskrivs är talande både för att det säger något om hur de upplevs men också för att det samtidigt formar det

sätt de upplevs²². Det blir därför möjligt att komma åt förändringarna genom kritisk diskursanalys. Det handlar om vilka uttryck som används, på vilket sätt de används och vad som *inte* uttrycks.

Vårt redovisande av resonemang strävar efter att göra undersökningen transparent och förhoppningsvis övertygande. Vi vill veta om språket har förändrats i takt med eventuella attitydförändringar och tror att vår metod har goda möjligheter att, som minst, ge en fingervisning om åt vilket håll utvecklingen har gått. Det går inte att bortse ifrån att tolkningarna i någon mån formas av den förförståelse vi har men vårt tillvägagångssätt strävar mot att minimera denna risk genom att på ett välgrundat och transparent vis argumentera för vår tolkning.

Vår metod inbegriper ett analyschema med vars hjälp vi ska analysera varje text utifrån specifika frågor som hjälper oss att svara på våra huvudsakliga frågeställningar. Vi har också definierat begreppen och gjort det tydligt på vilket sätt dessa går att applicera på vårt material. Detta torde leda till frånvaro av osystematiska och systematiska fel och bidra till en viss resultatvaliditet²³.

Förutom explicita ställningstaganden mot nazism tror vi oss kunna utröna attityder och grader av ställningstagande genom att analysera ordval, underförstådda meningar och också genom hur nyhetsvärderingen har sett ut. Vår målsättning är alltså att dessa verktyg och begreppsdefinitioner hjälper oss att mäta vad vi faktiskt vill mäta.

Samhällelig relevans

Som vi är inne på i inledningen finns det röster i debatten idag som antyder och påstår att högerextrema åsikter normaliseras. Detta på grund av mediers representation men också, mer konkret, genom Bokmässans beslut att låta den högernationalistiska tidskriften *Nya Tider* ställa ut 2017. Högernationalistiska partier har också fått makt i flera europeiska länder, däribland Polen och Finland. De mest extrema av dessa grupper är de nynazistiska grupperingar och organisationer som sedan 2012 ökat sin aktivitet efter några stagnanta år²⁴. Dessförinnan hade de varit högljudda på 1990-talet och förknippas med Malexander-morden och Lasermannen.

De nynazistiska och anti-semitiska manifestationerna som vi vill undersöka sker under två perioder med stor högernationalistisk aktivitet och lämpar sig därför väl. Eftersom medier och deras representation ofta beskylls för att normalisera och bestämma agenda är det intressant att analysera just mediers representation av och attityder gentemot nynazister och nynazistisk

²² Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Norstedts Juridik, 2012, s. 212

²³ *ibid.* s. 63

²⁴ Stiftelsen Expo, *Intolerans 12*, forskningsrapport, 2012. http://research.expo.se/intolerans-12_102.html (Hämtad 13-12-17)

aktivitet under dessa två perioder med 20 års mellanrum för att se om det har skett någon förändring gällande förhållningssätt och attityder.

Nynazismen under 1990-talet

I början av 1990-talet växte den så kallade “Vit Makt-världen”²⁵ fram genom att stora nazistiska undergroundkulturer och rasideologiska nätverk skapades över hela världen. Nynazismen var under den här tiden mer inriktad på ett «ras-krig», eller som det uttrycks i *Nazismen i Sverige 1980-1999* “det slutgiltiga raskriget”²⁶ som “förena[de] dem [som trodde] på existensen av en judisk världssammansvärjning” över hela världen. Undergroundkulturerna skapade uppmärksamheten i massmedier samt genom den framväxande Vit Makt-musikgenren som lockade allt fler till att delta i rörelsen, inte minst de våldsbejakande.

Det blev en mer “internationalistisk” än “nationalistisk”²⁷ rörelse eftersom man aldrig tidigare hade haft tillgång till liknande tekniska propagandamedel. Genom internets framfart kunde nazism- och den rasideologiska rörelsen inte bara nå och varva fler i sitt eget land utan även också lyckas skapa en bibehållen och tät kontakt med andra liknande grupper över landsgränserna.

Rörelserna inom Vit Makt-världen under den första hälften av 1990-talet hade ingen formell organisation utan tillät alla med samma ideologi delta utan att registrera medlemskap. Bland annat handlade detta om att komma bort från den tidigare problematiken som handlade om “interna stridigheter”²⁸ men främst om att kringgå lagar, såsom hets mot folkgrupp, eftersom att det på så vis inte gick att koppla den skyldige till en organisation eller parti och vice versa.

Men fram mot mitten av 90-talet ville de mer etablerade rörelserna stänga portarna för allmänheten. Vem som helst skulle inte längre få vara med och en stor utrensning av de så kallade informella medlemmarna som inte höll måttet började och hårdare krav ställdes på de som fick vara kvar. Exempelvis fick man som medlem inte komma onykter till ett möte, man skulle leva efter den nationalsocialistiska ideologin på heltid, aldrig umgås med personer “tillhörande en annan ras” och dessutom var man framåt mitten av 1990-talet uppmanad att följa en handlingsplan som bland annat förespråkade propagandaspridning och militanta aktioner. I samband med detta utvecklades rörelserna till mer formella organ, mer liknande politiska partier.

Uppmärksamheten i medier och på gatorna gjorde att de nazistiska rörelserna fick mer legitimitet i samhället. Allt fler var plötsligt beredda att ansluta sig. Men de handlade inte bara om «normalisering» utan även om att den nya generationen nazister hade mindre att förlora. De var

²⁵ Löow, Heléne. *Nazismen i Sverige 1980-1999*. Stockholm: Ordfront förlag, 2000, s. 452.

²⁶ Löow. *Nazismen i Sverige 1980-1999*, s. 81.

²⁷ *Ibid.*, s. 77.

²⁸ *Ibid.*, s. 452.

inte sällan både arbets- och positionslösa. Dessutom hade stigmat kring andra världskriget och nazitysklands rasideologi minskat i takt med att tidsavståndet ökat, “[a]tt vara nationalsocialist har i efterkrigstidens Sverige i hög grad inneburit social stigmatisering och utanförskap [...] fram till 1990-talet”²⁹.

Vit Makt-musiken fungerade inte bara som ett sätt att sprida propaganda utan var även en inkomstkälla för rörelsen. Den var sällan knuten till en specifik organisation utan upprättades av enskilda aktivister av samma anledning som den fria rörelsens informella organisationsstruktur; att kunna kringgå lagar och inte behöva lägga ner. De sålde inte bara album utan även affischer, kapsylöppnare, t-shirtar, tidskrifter och så vidare som de tjänade pengar på. Under samma år som demonstrationerna kring firandet av kristallnatten ägde rum 1997 genomförde Brottsförebyggande rådet en undersökning i svenska skolor som visade att 12,2 procent av eleverna lyssnade på den här typen av rasideologisk musik, Löow kommenterar detta i *Nazismen i Sverige 1980-1999* så här: “[s]iffran är anmärkningsvärd mot bakgrund av att [Vit Makt-musiken] saknar medel att marknadsföra sig på vanligt sätt”³⁰.

Mycket tyder på att rasideologin för «efterkrigsgenerationens» nationalsocialister snarare kan liknas vid en teologi. Inte enbart med tanke på att det inte finns några vetenskapliga belägg för deras så kallade «tro» utan även att Adolf Hitler av många nynazister ses som rörelsens “andlig, ständigt närvarande ledare”³¹ vars födelsedatum, 20 april, blivit ett av de “viktigaste rituella datumen”³². Dessutom har Rudolf Hess, Hitlers ställföreträdare, utnämnts till deras störste martyr och var den som enligt många efterkrigsnazister försökte stifta fred mellan “det vita brödraskapet”³³ under andra världskriget, vilket förhindrades av judarna. Utöver detta har de interna traditioner, ritualer, symboler, ikoner, hjältar och andra martyrer. ZOG, exempelvis, skulle kunna liknas vid deras satan. ZOG är en förkortning på «Den sionistiska ockupationsregimen», ett begrepp som utvecklades av amerikanska rasistiska grupper under 1970- 80-talet. Med ZOG syftar de på, förutom judar, “media, polis, rättsväsende, byråkratrin, de intellektuella etc., som uppfattas som «ZOG-lakejer» som «sålt sin själ till judarna»”³⁴. Tron på det “heliga raskriget”³⁵ kommer enligt den rasideologiska rörelsen utkämpas mellan dem och just ZOG, “efter vilket det «sunda helvita tusenårsriket» skall uppstå”³⁶.

²⁹ Löow. *Nazismen i Sverige 1980-1999.*, s. 456.

³⁰ Ibid., s. 455.

³¹ Ibid., s. 464.

³² Ibid., s. 464.

³³ Ibid., s. 465.

³⁴ Ibid., s. 462

³⁵ Ibid., s. 462.

³⁶ Löow. *Nazismen i Sverige 1980-1999*, s. 462.

Samtida högnationalistiska krafter:

Under mer eller mindre hela 1990-talet var Lasermannen aktuell och skulle komma att få en viss betydelse för högerextremismen. John Ausonius (1953), från början Wolfgang Zaugg, sköt i början av 90-talet totalt elva personer med lasersikte, varav ett av offren avled.

I *Lasermannen – dokumentären* berättar Ausonius själv om dåden och om de rasistiska motiven. Ausonius var andra generationens invandrare med en tysk moder och schweizisk fader. Han utsattes redan i tidig ålder, enligt honom på grund av hans mörka hår och bruna ögon, för mobbing och utanförskap och byggde på så sätt upp ett förakt mot personer med invandrarbakgrund. Han skulle komma att bli en symbol för rasismen under 1990-talet³⁷.

Ausonius anslöt sig i början av 1990-talet till det högerpopulistiska partiet Ny Demokrati (NyD), med Bert Karlsson och Ian Wachtmeister i spetsen. Partiet bildades 1991 och tog sig in i riksdagen med 6,7 procent av rösterna i valet samma år.³⁸

NyD kantades av skandaler och kritik. Inte minst när deras retorik längre fram “övergick [...] i främlingsfientliga övertoner”³⁹ och att deras uttalanden ofta saknade belägg. Tillslut upplöstes partiet i början av år 2000.

Nationalistisk Front (NSF):

Nationalistisk Front (NSF) var en nynazistiskt parti som bildades 1994 i Karlskrona.

Partiet strävade efter ett icke-demokratiskt Sverige där frågor som “rasbiologiska skyddsåtgärder, utträde ur EU, repatriering (flyktingars återvändande till sina hemländer) samt skattelättnader för barnrika och genetiskt friska familjer”⁴⁰ stod i centrum.

Många av organisationens medlemmar var eller blev dömda för våldsbrott och hets mot folkgrupp och inte sällan de som satt i ledningen. I en DN-intervju med den före detta NMR-medlemmen Martin Karlsson beskriver han sin kontakt med NSF under ungdomsåren:

De utnyttjade oss yngre som inte fanns i polisregistret som springpojkar. Vi fick göra skiten de inte ville. Affischera. Kasta sten genom fönster. Skicka hotbrev. Fylla kuvert med tvättmedel och skicka till folk.⁴¹

³⁷ SVT. Lasermannen. <https://www.svtplay.se/video/6442053/lasermannen/lasermannen-2>

³⁸ Hallandsposten. Ny Demokrati. <http://www.hallandsposten.se/nyheter/halmstad/25-%C3%A5r-sedan-ny-demokrati-bildades-1.3501151>

³⁹ YLE. Ny demokrati. <https://svenska.yle.fi/artikel/2011/05/11/ny-demokratis-uppgang-och-fall>.

⁴⁰ Säkerhetspolisen. Grupper inom Vit Makt-miljön.

<https://web.archive.org/web/20071006034953/http://www.sakerhetspolisen.se/politiskextremism/vitmaktmiljon/grupper.4.3b063add1101207dd46800055810.html>.

⁴¹ Dagens Nyheter. Martin Karlsson. <https://www.dn.se/kultur-noje/alexandra-pascalidou-och-nazisten-som-hoppade-av/>.

Nationalsocialistisk front var organisationen som låg bakom demonstrationerna under firandet av kristallnatten den 8 november 1997.

Partiets ordföranden var Anders Årleskog och Daniel Höglund fram till 2008 då partiet lades ner.

Firandet kristallnatten:

Under eftermiddagen lördagen den 8 november 1997 ägde en olaglig nazistdemonstration, anordnad av Nationalsocialistisk front (NSF), rum i centrala Stockholm.

NSF hade sökt tillstånd hos polisen med givet syfte att belysa “det missriktade våldet i samhället”⁴² men inom gruppen lät det annorlunda; istället uppmanades de “att demonstrera mot det judiska maktövertagandet i allmänhet och familjen Bonnier i synnerhet”⁴³ och fira den tyska *Kristallnatten* som ägde rum 1938 (se Begreppsdefinition: Kristallnatten/Novemberpogromen). Ansökan avslog dock med anledning av att det ansågs olämpligt att fira *Novemberpogromen*.

Runt hundra nazister samlades på Norra Bantorget för att marschera till Vasastan men istället gick marschen mot Stockholms central efter polisens dirigerande. På Bantorget hade cirka 300 motdemonstranter samlats och tumult uppstod mellan dem och nazisterna. Trots att det fanns mellan 60 och 100 poliser⁴⁴ på plats stoppades inte den olagliga demonstrationen, enligt polisen, på grund av att oordningen på platsen gjorde det omöjligt⁴⁵. Inte förrän både nazister och motdemonstranter tagit sig till Södra Station ingrep polisen efter att sammandrabbningar uppstått mellan de två parterna.

Under den följande natten, mellan den 8 och 9 november 1997, vandaliserades ett skyltfönster till en lokal tillhörande RFSL på Sveavägen. Polisen grep 23 nazister och tre motdemonstranter. Men ganska snart skulle samtliga nazister släppas medan de tre motdemonstranterna “[delges] misstanke om brott”⁴⁶.

Polisens insats under dygnet 8 till 9 november kritiserades hårt av både politiker, Länsstyrelsen, RFSL, civila och inte minst anmäldes gärningarna flertalet gånger till JO.

I en debattartikel i SvD den 17 november 1997 skriver Håkan Andersson, RFSL:s förbundsordförande, om konsekvenserna för polisen misslyckande:

⁴² SvD. Nazistdemonstrationen. <https://www.svd.se/arkiv/1997-11-11/8>.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ SvD. Kritik mot polisagerande. <https://www.svd.se/arkiv/1998-03-11/8>.

⁴⁵ Bilder av nynazism i några svenska tidningar.

https://www.msb.se/Upload/Produkter_tjanster/Publikationer/SPF/Bilder%20av%20nynazism%20i%20n%C3%A5gra%20svenska%20tidningar.pdf.

⁴⁶ SvD. Nazistdemonstrationen. <https://www.svd.se/arkiv/1997-11-11/8>

Jag bävar för en utveckling där homosexuella i brist på skydd från polisen tvingas ta till allt mer drastiska metoder för att skydda sig. En sådan utveckling leder till oacceptabel upptrappning av våldet. Det är polisens uppgift att garantera homosexuellas säkerhet och skydd i samband med nazistdemonstrationer.⁴⁷

Lagen om hets mot folkgrupp innefattade vid den här tiden inte sexualitet, kategorin tillkom först 2002 (SFS 2002:800).

I Länsstyrelsen rapport, baserat på en SvD-artikel publicerad 3 november 1998 skriven av Christina Nord, kritiseras polisens “muntliga order”⁴⁸ under demonstrationen och ifrågasätter polisens planering. Enligt artikeln uttrycks det i rapporten vara “otillfredsställande”⁴⁹ att demonstrationen fick pågå trots nekat tillstånd. Trots att polisen anmäldes väcktes aldrig åtal⁵⁰.

Nynazismen under 2010-talet

Vad som utmärker 2010-talets nynazistiska rörelse i Sverige är tillbakagången till det som en gång under 1920-talet var drömmen om ett enat “Stornorden”⁵¹. Exempelvis vittnar Nordiska motståndsrörelsen om detta som enat den svenska med både den finska och norska motståndsrörelsen⁵². Finland har dock nyligen förbjudit partiet att verka i landet.

Vidare är dagens nazism en utveckling av 1990-talets Vit Makt-rörelse. I en UR-intervju⁵³ från 2015 besvarar Helene Lööw frågor rörande nynazismen under 2000-talet och framåt. Bland annat understryker hon hur strömningarna sprungna ur den nationalsocialistiska ideologin hela tiden går i “cykliska förlopp”⁵⁴, vilket den gjort sedan 1920-talet. Radikaliseringen som vi ser idag, som vi även såg på 1990-talet, kommer och går i takt med rörelsernas behov av att synas och skapa sig legitimitet i samhället. Lööw talar om att det främst sker i två utarbetade strategier som har att göra med att dels bygga “alternativa infrastrukturer [och dels att föra] en allt mer militant gatukamp”⁵⁵. Av detta att döma skulle alltså dagens intensifiering av skrivelser om högerextrema krafter i medier inte vara något nytt, utan tvärtom, något som kommit och gått i över 90 år. Samtidigt skriver Helene Lööw i *Nazismen i Sverige 1980-1999* om hur stigmatiseringen kring

⁴⁷ SvD. Vill vi ha medborgargården?. <https://www.svd.se/arkiv/1997-11-17/14>.

⁴⁸ SvD. Kritik mot polisagerande. <https://www.svd.se/arkiv/1998-03-11/8>.

⁴⁹ SvD. Kritik mot polisagerande. <https://www.svd.se/arkiv/1998-03-11/8>.

⁵⁰ SvD. Inget tjänstefel att inte ingripa. <https://www.svd.se/arkiv/1998-07-16/8>.

⁵¹ UR. Intervju med Helene Lööw. <http://urkola.se/Produkter/188206-En-bok-en-forfattare-Nazismen-i-Sverige-2000-2014>.

⁵² Ibid.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Ibid.

nazitysklands dåd minskar i takt med att tidsavståndet ökar från andra världskriget, vilket då idag, 20 år efter *Firandets av kristallnatten* (8 november 1997), borde innebära ytterligare acceptans.

Precis som vi varit inne på under rubriken *Nynazism under 1990-talet* ökar möjligheterna för grupperna att nå ut och influeras av varandra både nationellt, regionalt och internationellt i takt med teknikens utveckling. Vad vi kan konstatera, med tanke på teknikens och internets framfart och utveckling från 1990-talet fram till idag, är att möjligheterna till spridning och integrerad kontakt med likasinnade betydligt större nu än då. Apropos detta ställdes följande fråga till Helene Löow i UR-intervjun: "är [nazisterna] farligare nu än tidigare?"⁵⁶. Hennes svar på frågan var att grupperna å ena sidan "föder varandra"⁵⁷ genom interaktionen på nätet men att det också gett helt nya möjlighet för "det omgivande samhället"⁵⁸ att spåra och få en större inblick i Vit Makt-världen jämfört med tidigare⁵⁹. Något som kan förenkla arbetet mot nazismen.

Utmärkande för dagens hantering av nynazismen i Sverige, i både medier och inom politiken, är att de ofta klumpas ihop med andra extrema grupper. Löow menar att grupperna på det sättet "avideologiserar" och istället kategoriseras som "ofta unga män som [...] gå[r] med i någon slags random extremistorganisation [...] därför att de har andra motiv, som att de är frustrerade."⁶⁰

Trots detta är det svårt att klassificera nynazismen som en grupp. Påverkan, influenser och inspiration från liknande rörelser runt om i världen och dessutom förhållandet till samtiden gör att olika grupper inom Vit Makt-världen ständig är i förändring. Löow talar om grupperna som "hybrider" av olika rasideologiska strömningar. Även om antisemitismen är de nazistiska gruppernas gemensamma grundbult kan även den springa ur olika tolkningar. Exempelvis skillnaden mellan antisemitiska, religiösa grupper där hatet mot judarna springer ur en religiös tolkning jämfört med dem vars antisemitism grundar sig i rasföreställningar.

Kort och gott handlar de stora skillnaderna mellan 1990-talets nynazism och dagens om att den nazistiska rörelsen 2017 är en vidareutveckling genom nya influenser, andra förutsättningar på grund av teknologins utveckling och en förändrad samtid.

Samtida högnationalistiska krafter:

2010 röstades det nationalistiska och socialkonservativa partiet Sverigedemokraterna (SD) in i Sveriges riksdag. Då med 5,7 procent av rösterna med Jimmie Åkesson som partiledare. I det senaste valet, 2014, fick partiet 12,9 procent av rösterna och blev Sveriges tredje största parti.

⁵⁶ UR. Intervju med Helene Löow. <http://urskola.se/Produkter/188206-En-bok-en-forfattare-Nazismen-i-Sverige-2000-2014>

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ UR. Intervju med Helene Löow. <http://urskola.se/Produkter/188206-En-bok-en-forfattare-Nazismen-i-Sverige-2000-2014>.

Partiet grundades 1988. Anders Klarström som var “en av [partiets] första frontfigurer[...]⁶¹, med bakgrund inom den nynazistiska rörelsen, var partiets talesman från 1989 fram till det att han blev partiledare 1992⁶². Många av partiets tidiga medlemmar rörde sig i högerextrema kretsar och även nu under partiets tid i riksdagen har flera skandaler kring medlemmar, ofta rörande rasistiska och främlingsfientliga utspel, uppstått⁶³.

Nordiska Motståndsrörelsen (NMR):

Enligt Expo:

“Svenska Motståndsrörelsen (SMR) är en nazistisk organisation som bildades 1997, och går även under namnet Nordiska motståndsrörelsen (NMR). Det är en av de mest aktiva aktörerna i den högerextrema miljön idag.”⁶⁴

Rörelsen bygger på rasideologiska idéer och kring “myten om en judisk världskonspiration”⁶⁵.

Simon Lindberg, med bakgrund i Nationalsocialistisk front (NSF), blev ledare 2015 när han efterträdde SMR:s förste ledare Klas Lund. Lund var redan innan rörelsen grundades en känd profil inom Vit Makt-världen och dömd till både dråp och rån.

NMR:s ledare är auktoritära och får inte ifrågasättas.⁶⁶

9 december 2016 publicerade Sveriges Radio statistik över NMR:s, då 259, aktiva medlemmar från både Finland, Norge och Sverige där det gick att utläsa att endast 19 procent av medlemmarna var kvinnor, 81 procent män. I en intervju med en tidigare NMR-medlem, Martin Karlsson, i Dagens Nyheter berättar han om partiets förlegade kvinnosyn och systematiska underordning av kvinnor:

[Kvinnorna] är hårt kontrollerade av sina pojkvänner. Tjejerna är så duperade att de tycker att det är bra. De får inte följa med ut utan stannar hemma och tar hand om barnen. Deras uppgift är att fostra dem nationalsocialistiskt. Det ska vara som på 1800-talet, kvinnor ska inte ha rösträtt, inte ha rättigheter.⁶⁷

⁶¹ Dagens Nyheter. Sverigedemokraterna. <https://www.dn.se/nyheter/politik/sverigedemokraterna-historia-och-ideologi/>

⁶² Ibid.

⁶³ Expo. Sverigedemokraterna. <http://expo.se/sverigedemokraterna/>.

⁶⁴ Expo. Svenska motståndsrörelsen. http://skola.expo.se/svenska-motstandsrorelsen_110.html.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Dagens Nyheter. Alexandra Pascalidou och nazisten som hoppade av. <https://www.dn.se/kultur-noje/alexandra-pascalidou-och-nazisten-som-hoppade-av/>

Undersökningen publicerad på Sveriges Radios webbplats visar att de flesta av NMR:s medlemmar finns i Sverige och var när undersökningen utfördes, 2016, 159 stycken av totalt 259⁶⁸.

I samband med en intervju med Christer Mattsson, utvecklingsledare och forskare vid Göteborgs Universitet och Segerstedtsinstitutet, i *Konflikt* 14 oktober på Sveriges Radio beskrivs NMR:s användning av våld på följande vis: “Våldet har en central plats inom NMR [...], det fysiska våldet men också det psykiska. Att hotas och skrämmas. Man vill skrämma de man kallar folkförrädarna”⁶⁹. I ett tal i samband med NMR-demonstrationen i Göteborg 30 september 2017 säger Fredrik Vejdeland, medlem av Svenska motståndsrörelsens riksledning, att hans “dröm är att stena folkförbrytarna till döds”⁷⁰.

NMR-demonstrationen:

I samband med att den högerextremistiska tidskriften *Nya Tider* ställde ut under Bokmässan i Göteborg (28 - 31 september 2017) anordnades en demonstration av Nordiska motståndsrörelsen där “flera hundra nazister”⁷¹ väntades medverka med tillstånd från polisen. Demonstrationen ägde rum lördagen den 30 september men bara två veckor tidigare, söndagen den 17 september, hade samma organisation marscherat från Liseberg till Avenyn utan tillstånd.

Att tillstånd för både *Nya Tidens* medverkan på bokmässan och för NMR-demonstrationen givits möttes av hård kritik. 127 författare och översättare, och flera därtill, meddelade att de tänkte bojkotta Bokmässan i ett upprop i Dagens Nyheter redan i april samma år⁷². Och under demonstrationsdagen samlades tusentals motdemonstranter från hela landet i Göteborg.

På en alternativ bokmässa i ett tält på Heden talade bland andra personer som Sveriges kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke och uttryckte sin avsky för NMR-demonstrationen på följande vis: “som politiker och människa tycker jag att det är vidrigt”⁷³. I en dokumentären *30 september* från Sveriges Television vittnar flera motdemonstranter om den rädsla de känner inför demonstrationen och vi får även höra författaren Jan Guillou i en intervju under bokmässans öppningsdag, den 28 september, säga “det blir naturligtvis krig” om den kommande lördagens event.

⁶⁸ Statistik NMR-medlemmar. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6583295>

⁶⁹ SR. Konflikt. <http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/970066?programid=1300>.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ SVT. 30 september. <https://www.svtplay.se/video/15489941/30-september/30-september-avsnitt-1>.

⁷² Dagens Nyheter. Upprop. <https://www.dn.se/kultur-noje/forfattare-i-upprop-mot-bokmassan/>.

⁷³ SVT. 30 september. <https://www.svtplay.se/video/15489941/30-september/30-september-avsnitt-1>.

På förmiddagen lördagen den 30 september samlades omkring 500 nazister på parkeringsplatsen utanför ICA Maxi i Mölndal. De var iklädda uniform, hjälm och bar sköldar med NMR:s logga. Därifrån påbörjades marschen mot centrala Göteborg.

Polisen, som hade över tusen man på plats, hade som strategi att föra NMR-tåget längs stadens bakgator men trots det vek demonstranterna av i felaktig riktning. Stort tumult bröt ut och flera NMR-demonstranter greps. En av de gripna var ledaren Simon Lindberg. Totalt anhölls 23 nazister för våldsamt upplopp.

När ryktet om detta nådde de tusentals motdemonstranter som då stod på Heden tog sig stora folkmassor över kravallstaket för att röra sig bort mot demonstranterna.

Utanför Lisebergs huvudentré, där polisen höll många av nazisterna samlade, började ett fåtal av motdemonstranterna kasta sten mot polisen. I protest mot detta ropade en betydligt större skara motdemonstranter mot dessa individer att "sluta kasta"⁷⁴ vilket ledde till att oroligheterna trappades upp och tillslut ledde till slagsmål. En 17-årig motdemonstrant häktades.

Nordiska motståndsrörelsens demonstration blev aldrig genomförd och enligt dokumentären *30 september* gick hela kalaset på över 20 miljoner kronor⁷⁵.

Resultat och analys

Svenska Dagbladet, 1997, 9-11 november:

Den nynazistiska demonstrationen lördagen den 8:e november 1997 uppmärksammades i fyra artiklar de tre nästföljande dagarna i Svenska Dagbladet. Söndag, måndag och tisdag publiceras en nyhetsartikel om dagen och på tisdagen även en ledartext.

Den nynazistiska demonstrationen får överhuvudtaget inte speciellt stor uppmärksamhet i SvD även om det står att läsa om den tre dagar efter att den ägt rum. Detta trots att det enligt tidningen Expo är den första öppet antisemitiska demonstrationen sedan andra världskriget. Dagen efter lördagens demonstration publiceras en artikel som knappt tar upp en tredjedel av sida fyra som beskriver det som att en antirasistisk demonstration blivit angripen av nynazister. En artikel i måndagens tidning beskriver hur RFSL:s café på Sveagatan blivit vandaliserat av nynazister och att RFSL kräver utökad skydd från polisen. På tisdagen publiceras en osignerad ledare som anklagar polisen för passivt agerande och anser det olyckligt att en annan "extremorganisation"⁷⁶ motverkar hets mot folkgrupp istället. En nyhetsartikel tar upp kritik som riktats mot polisens

⁷⁴ SVT. 30 september. <https://www.svtplay.se/video/15489941/30-september/30-september-avsnitt-1..>

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Svenska Dagbladet 11/11-97, Osignerad ledare, "Polis på defensiven", s. 2.

passiva agerande och att enbart motdemonstranter och inga nynazister delgivits misstanke om brott.

I söndagens tidning gör rubriken det tydligt att den antirasistiska demonstrationen är huvudaktör. Den nynazistiska demonstrationen är en reaktion på denna och inte tvärtom. Dagen efter har "skinnhuvuden" attackerat "homosexuella"⁷⁷, och det är vandaliseringen av RFSL:s lokaler som syftas på. Ordet "skinnhuvuden" var flitigare använt under 1990-talet och signalerade, förutom hur nynazisterna kunde se ut under denna tid, snarare ungdomlig revolt än ren nazism. Resterande artiklar fokuserar på polisens passiva agerande då de lät den nynazistiska marschen fortsätta från Centralen till Norra Bantorget trots att de saknade demonstrationstillstånd.

Att den nynazistiska marschen ska "högtidlighålla" kristallnatten är ingenting som nämns i söndagens tidning. Det som hålls som viktigast då är själva händelseförloppet och att en antirasistisk demonstration blivit angripen. Under måndagen har SvD dock fått skeendet lite mer klart för sig och det talas om en "antisemitisk nazistdemonstration" även om huvudfokuset nu ligger på vandaliseringen av RFSL:s lokal och deras krav på ökat polisbeskydd. I ledaren från måndagen läggs stor vikt vid polisens passivitet. Även i artikeln i tisdagens tidning är kritiken mot polisen tongivande med stöd från politiker i polisstyrelsen. Det nämns också att enbart motdemonstranter är delgivna misstanke om brott, inga nynazister.

I söndagens tidning kommer inga aktörer till tals utan artikeln är baserad på journalistens iakttaganden. Dagen efter citeras informationsansvarig hos polisen och RFSL:s förbundsordförande. I tisdagens tidning har citypolisens talesman, finansborgarrådet och ett oppositionellt borgarråd uttalat sig om polisens passivitet, det rapporteras också om övrig kritik och JO-anmälningar angående polisen. Varken motdemonstranter eller nynazister förekommer alltså i SvD:s rapportering.

I söndagens tidning ges ingen bakgrund eller anledning till demonstrationerna utan det framgår först i måndagens och tisdagens. Först i tisdagens tidning blir det klart att "nazister" samlades för att högtidlighålla kristallnatten och att de nekades demonstrationstillstånd på grund av tidpunkten. Nu tas också kritik upp om att endast motdemonstranter är delgivna misstanke om brott.

Söndagens artikel beskriver hur nynazister med "svenska fanan i högsta hugg"⁷⁸ gick till attack mot antirasisterna. Det blir lite förlöjligande i sammanhanget och kan tolkas som en indikator på att journalisten vill distansera sig från gruppen. Motdemonstranterna beväpnar sig med "stenar, bräder och andra tillhyggen"⁷⁹, men som reaktion mot nynazisternas första attack. Inget misslyckande från polisen går att utläsa, antirasister greps men utan att problematisera det faktum

⁷⁷ Svenska Dagbladet 10/11-97, Karl Vicktor Olsson, "Skinnhuvuden attackerade homosexuella", s. 10.

⁷⁸ Svenska Dagbladet 9/11-97, Kristina Gauthier, "Antirasisters demonstration blev bråk", s. 4.

⁷⁹ Svenska Dagbladet 9/11-97, Kristina Gauthier, "Antirasisters demonstration blev bråk", s. 4.

att ingen nynazist greps. I måndagens tidning har "skinnhuvudena" en passiv roll i texten och beskrivs som ett fenomen som går att motverka med polisiära åtgärder. RFSL:s förbundsordförande riktar kritik mot polisen och kräver utökat skydd men polisens informationsansvarige slår tillbaka genom att hävda att man måste "ta eget ansvar för att skydda sig". Ett ganska uppseendeväckande uttalande med dagens ögon. Tisdagens ledartext målar upp nynazisterna och motdemonstranterna som två sidor av samma mynt genom att beklaga sig över att andra "extremorganisation[er]"⁸⁰ måste hejda att hets mot folkgrupp får äga rum. Polisen får kritik för att de inte hindrat demonstrationerna men inte för att de underlåtit att gripa några nynazister. I nyhetsartikeln i tisdagens tidning får motdemonstranterna i högre grad en offerroll och det antyds att det är konstigt att inga nynazister greps. Polisen beskrivs som passiva vilket förstärks av att polisens talesman inte kan svara på varför nazisterna kunde återmobilisera efter den första sammandrabbningen under lördagen.

I söndagens tidning beskrivs nynazisterna i bildtexten som "fascister"⁸¹ och inte nynazister. Antagligen har en redigerare och inte journalisten gjort ordvalet men det ringer lite missvisande och i någon mån förmildrande under omständigheterna. Det rör sig också om "antirasister" och inte "motdemonstranter". I måndagens tidning används ordet "skinnhuvuden" om nynazisterna, också det ett ord som för tankarna till ungdomlig revolt och inte i lika stor grad ren nazism. Dagen efter, i ledaren, är det dock inte tal om något annat än "nazister" och motdemonstranterna omnämns som "extremorganisationer". Nynazisterna är just "nynazister" när de demonstrerar och "skinheads" när de omnämns i samband med vandaliseringen. Det tyder på en viss ovilja att faktiskt acceptera att nynazister har, som ett eko från 30-talets Tyskland, vandaliserat en utsatt grupp affärslokaler. Det blir mer begripligt och lättsmält att kalla dem "skinheads".

Bilderna är få i SvD:s rapportering och förekommer bara i samband med söndagens artikel. Den största bilden föreställer en ensam nynazist med en svensk flagga som hukandes flyr åtminstone fyra antirasister. De flesta, inklusive nynazisten, är maskerade och en person ligger ned. Bilden signalerar en kaotisk och våldsamt händelse där antirasisterna har kontrollen. En mindre bild föreställer en kvinnlig, förtvivlad motdemonstrant som blir upptröskt mot en pelare av en polis.

Nyhetsvärderingen och den bristande faktagranskningen i söndagens tidning tyder på en viss likgiltighet gentemot den första öppet antisemitiska manifestationen sen andra världskriget i Sverige. Nynazisterna benämns med olika ord beroende på omständigheterna och deras agerande. Samtliga tyckartexter tar tydligt ställning mot nazism och antisemitism. Det finns en tendens att

⁸⁰ Svenska Dagbladet 11/11-97, Osignerad ledare, "Polis på defensiven", s. 2.

⁸¹ Svenska Dagbladet 9/11-97, Kristina Gauthier, "Antirasisters demonstration blev bråk", s. 4.

beskriva motdemonstranterna som en lika extrem grupp som nynazisterna fast på andra sidan spektrat.

Dagens Nyheter, 1997, 9-11 november:

I Dagens Nyheter uppmärksammas demonstrationen i sex artiklar de tre nästföljande dagarna. Varje dag publiceras en nyhetsartikel och på tisdagen också en ledartext och två debattartiklar.

Inte heller Dagens Nyheter värderar lördagens demonstration som en händelse av största nyhetsvärde, artiklarna som skrivs får som mest en puff utan bild på förstasidan. DN verkar dock ha varit snäppet mer välinformerade om lördagens demonstrationer än Svenska Dagbladet. I söndagens tidning står det att läsa att motdemonstranter dykt upp som en reaktion på den nynazistiska marschen. Det görs också en poäng av att polisen inte agerade förrän efter att de två grupperna drabbat samman. En artikel i måndagens tidning tar upp vandaliseringen av RFSL:s lokaler och rapporterar att polisen kommer att genomföra en intern utredning med anledning av kritiken. Det är det rakt motsatta till vad SvD förmedlar. Tisdagens tidning innehåller en artikel om kritiken mot polisen och det faktum att de JO-anmälts, men denna gången i stockholmsbilagan vilket antyder att det inte har speciellt stort allmänintresse i övriga landet. Under tisdagen går det också att läsa en ledare och två debattinlägg om händelserna. Ledaren utgår ifrån historielösheten i att vara nazist efter andra världskriget och följer upp med en längre redogörelse för judeförföljelse från Jesus tid till 30-talets Tyskland. Polisen kommer lindrigt undan även om det går att skönja viss kritik även mot dem, men de stora syndabockarna i sammanhanget blir lärarna. Den ena insändaren tar motdemonstranternas parti och riktar kritik mot att polisen verkar ha varit hårdare mot dem än mot nynazisterna. Den andra tar parti mot antisemitism men stöder sig mot en anti-muslimsk retorik för att föra fram sina poänger. En "pro-arabisk hållning"⁸² i Sverige och hos medier i synnerhet får skulden för att antisemitismen kan existera.

En av bilderna som ackompanjerar söndagens artikel föreställer två motdemonstranter varav den ena har blivit nedlagd på marken och den andra blir upptryckt mot en pelare av polis. "Motdemonstranterna hann inte ikapp nynazisterna"⁸³ lyder bildtexten och man ställer sig frågan varför inte nynazister snarare blev omhändertagna. En mindre bild föreställer nämligen en ensam polis med hund som står passiv i anslutning till en grupp svartklädda nynazister. Hunden har sin uppmärksamhet riktad mot något utanför bilden vilket signalerar passivitet gentemot nynazisterna. Måndagens artikel kompletteras med en bild föreställande RFSL:s café med inslagna fönster. Inga

⁸² Dagens Nyheter. Stockholm. 11/11-97, "Antisemitism och okunnighet", Karl-Otto Hultrström s. 5.

⁸³ Dagens Nyheter. 9/11-97, "Demonstration blev gatubatalj", s. 4.

människor förekommer på bilden utan intrycket blir ödsligt. Tisdagens ledares budskap förstärks med en bild på Joseph Goebbels i talarstolen vilket gör parallellen till det nazistiska Tyskland starkare. Nyhetsartikeln i tisdagens tidning saknar bild men debattinlägget som tar motdemonstranternas parti föreställer en polis fotograferad bakifrån med en hund i koppel. Utan några åtbörder övervakar de en grupp nynazister vilket förstärker budskapet om ett alltför passivt agerande.

Söndagens rubrik, "Demonstration blev gatubatalj" säger ingenting om det faktum att det faktiskt var en antisemitisk demonstration, den första sen andra världskriget. "Gatubataljen" ges alltså större nyhetsvärde än ideologin bakom marschen, även om det framgår av ingressen och artikeln vilka typer av grupper det rörde sig om. Rubriken till måndagens artikel, "Homosexuella kräver skydd efter attack", tar fasta på kritiken mot polisen. Ledaren från tisdagen och även den anti-muslimska debattartikeln tar fasta på okunnighet och historielöshet medan de två övriga signalerar kritik mot polisen.

I söndagens artikeln citeras poliskommissarie Tommy Andersson men inga motdemonstranter eller nazister. Ett flygblad distribuerat av nynazisterna vilket uppmanar till lördagens demonstration redovisas för. Dagen efter hörs RFSL:s kanslichef, en representant för Citypolisen och polismästaren. Varken ledaren eller de två debattinläggen tar hjälp av några citat men i artikeln om JO-anmälningarna mot polisen kommer en motdemonstrant, ordföranden och en ledamot i Stockholms polisstyrelse och folkpartiets ordförande Lars Leijonborg till tals. Att den nynazistiska demonstrationen var den första öppet antisemitiska sen andra världskriget är uppgifter från tidningen Expo.

I söndagens artikel ges en förklaring till kristallnatten både i den löpande texten och i en faktaruta. Det nämns också att nynazisterna fick avslag på sin demonstrationsansökan. Dagen efter omnämns demonstrationen som en "olaglig protestmarsch"⁸⁴ organiserad av nynazister och närheten i tid till årsdagen för kristallnatten ges som anledning till avslaget på ansökan. Även här finns en kort redogörelse för vad kristallnatten innebar. Ledaren är till hälften en historisk genomgång av judisk förföljelse. Skribenten menar att de flesta dittills sett nynazism som "utbrott av ungdomlig förvirring och galenskap"⁸⁵ men menar att lördagens demonstration, som var "den första nationalsocialistiska aktionen [...] mot judar i Sverige" sen andra världskriget. I artikeln i stockholmsbilagan i tisdagens tidning nämns också detta. Historik redogörs också om kritik som polisen fått motta från politiker och organisationer.

Nynazisterna benämns i söndagens tidning som "nynazister" eller "nynazistiska ungdomar", det är alltså inte tal om "skinheads" eller liknande. Deras ideologiska hemvist blir alltså tydlig och

⁸⁴ Dagens Nyheter. Stockholm. 11/11-97, "Polisen JO-anmäls efter demonstration", Karl Vicktor Olsson, s. 4.

⁸⁵ Svenska Dagbladet 11/11-97, Osignerad ledare, "Polis på defensiven", s. 2.

deras aktion framstår i texten som ett misslyckande eftersom deras demonstrationsväg blir avbruten. Motdemonstranterna är “mestadels ungdomar” och hela kontentan blir egentligen att det i grunden är fråga om ungdomligt bråkmakeri. Det största ställningstagandet som går att utläsa i texten är det mot polisen. De två grupperna “tilläts” drabba samman och journalisten skriver att polisen “inte ens satte in en maktdemonstration”. Varken nynazisterna eller motdemonstranterna har en speciellt aktiv roll i måndagens artikel utan de är båda grupper att främst förhålla sig till. Det går att utläsa en del kritik mot polisen i och med att inga nynazister delgivits misstanke om brott även om det nämns att polisen omhändertagit 18 “nazisympatisörer” i omgivningarna kring RFSL:s lokal. Ledaren i tisdagens tidning benämner nynazisterna som “förvirrade lymlar” men att de nu har gått för långt och måste tas på allvar. Tisdagens nyhetsartikel utgår ifrån en intervju med motdemonstranten och representanten för Rättvisepartiet Socialisterna som målar upp en bild av motdemonstranter som offer för framförallt polisen. Motdemonstranten säger att det är “Nationalsocialistisk Front, den hårda kärnan av nazister”⁸⁶ som har marscherat under lördagen och de framställs återigen som ett fenomen än som människor. Det ena av debattinläggen målar också upp nynazisterna som en ond företeelse och det är inte tal om några “skinheads” här. Motdemonstranterna beskrivs som goda medborgare som står upp för goda värden och polisen som inkompetenta i och med att de har riktat sitt våldsmonopol mot motdemonstranter och inte mot nynazisterna, där det i skribentens mening hör hemma. Det sista debattinlägget i tisdagens tidning omnämner nynazisterna i termer av “okunnighet” och “dumhet”. Motdemonstranternas eller polisens agerande recenseras inte.

I söndagens tidning använder journalisten ord och uttryck som “tilläts” och “inte ens” när polisens agerande beskrivs, och det är tydligt att en inneboende kritik finns i detta. I måndagens artikeln rapporteras att “[p]olisen har gott hopp” om att kunna gripa nynazisterna skyldiga för vandaliseringen och det är underförstått att läsaren också har det. Ledaren och debattartikelförfattarna tar alla tydlig ställning mot nazism. Nyhetsartikeln i tisdagens tidning redogör för motdemonstranternas synvinkel men är tydlig med att uppgifterna kommer från den intervjuade motdemonstranten. “Han uppger själv” står det exempelvis att läsa, istället för bara “säger han” eller “uppger han”.

Söndagens artikel sammanfattas av journalisten med hjälp av siffror på antal gripna och genom att konstatera att nynazisternas plan inte kunde genomföras. Det finns ingen problematisering kring varför 18 motdemonstranter men inga nynazister gripits. Måndagens artikel sammanfattas med att polisens order var att skingra demonstrationen men att den ändå tilläts fortsätta. Ledarskribentens konklusion är att lärarna är att skylla för nynazismen och nyhetsartikeln från

⁸⁶ Dagens Nyheter. Stockholm. 11/11-97, “Polisen JO-anmäls efter demonstration”, Karl Vicktor Olsson, s. 4.

tisdagen avslutas med att informationschefen hos polisen säger att ingen intern utredning kommer att ske och motdemonstranten som ändå inte tycker att det är någon idé.

Gemensamt för all rapportering från DN efter den nynazistiska demonstrationen 1997 är att ingen redogörelse för vad nazismen faktiskt innebär och vad deras ideologi leder till riktigt finns. Man finner historiska återblickar till förintelsen och judeförföljelse sen Jesus tid men inget om vad nynazisterna själva uttrycker om sina idéer. Det är underförstått att ideologin inte är av godo.

I söndagens artikel kommenterar journalisten att sammandrabbningen mellan nynazister och motdemonstranter sker på "klassisk klasskampsmark" vilket får läsaren att uppfatta händelsen som en fortsättning på denna tradition. Det är dock inte fallet. I måndagens tidning omnämns nynazisterna som "nynazister" under demonstrationen men som "nazisympatisörer" i samband med vandaliseringen. Man kan tolka detta senare ordval som något mildare och ett sätt att göra händelsen mindre uppseendeväckande. Det är påfrestande att inse att nynazister, som ett eko från nazityskland, handgripligen gett sig på en utsatt grupp. Ledarskribenten benämner nynazisterna som "lymlar" vilket är banaliserande och infantiliserande men ser en brytpunkt i och med lördagens händelser.

Dagens Nyheter för fram att en nynazistisk demonstration blivit avbruten av motdemonstranter. Marschen är därmed ett misslyckande för nynazisterna, något som framskrivs som bra, men kritik riktas mot polisen med hänvisning till passivt agerande. Motdemonstranterna är inte en extremgrupp i samma bemärkelse som i SvD och bilden av dem nyanseras av en intervju med en motdemonstrant. På samma sätt som i SvD används mildare ord för nynazisterna när de vandaliserar än när de demonstrerar. Ledaren uttrycker en brytpunkt och tar nynazisternas ideologiska hemvist på allvar. Nyhetsvärderingen uttrycker en viss likgiltighet.

Svenska Dagbladet, 2017 1-3 oktober:

De tre nästföljande dagarna efter demonstrationen i Göteborg 2017 uppmärksammas händelsen i 15 artiklar. Söndagen den 1:a oktober publiceras 4 nyhetsartiklar, en etta, en puff, två ledartexter, en kommentarsspalt och ett personporträtt. På måndagen den 2:a oktober publiceras en nyhetsartikel, en ledartext och en krönika. På tisdagen den 3:e oktober publiceras en nyhetsartikel och en kommentarsspalt.

Dagen efter demonstration i Göteborg, den 30 september 2017, får händelsen stort utrymme i Svenska Dagbladet. Inklusivt ettan, där bilden visar en tumultartad sammandrabbning mellan polis och NMR-demonstranter får ta plats, har tio texter som på ett eller annat sätt rört händelsen

publicerats. Totalt under perioden 1 - 3 oktober rör det sig om 16 publicerade artiklar. En etta, två puffar, tre ledartexter, tre helsidor med artiklar, tre kommentarsspalter, två mindre artiklar, en krönika och ett personporträtt. Personporträttet är publicerat i Svenska Dagbladets kultur- och samtidsmagasin och handlar om dragartisten Christer Lindarw som dels talar om vikten om att våga vara normbrytande i kampen mot nazism: "idag när nazisterna börjat marscherar igen behöver vi synas mer än någonsin, vi som vågar överskrida gränser."⁸⁷

Förutom att redogöra själva händelseförloppet, som dagen efter beskrivs som våldsamt, vill flera av SvD:s ledarskribenter och krönikörer diskutera metoden som används dagen innan i kampen mot nazismen. Ofta har de exempel på bättre metoder. Exempelvis menar de att nazismen kan motverkas genom humor⁸⁸, eller att ta ifrån vänstern ensamrätten till antifascism⁸⁹ och framför allt att inte ge nazisterna någon uppmärksamhet alls⁹⁰.

Ett mönster vi kan se gällande SvD:s artiklar är hur inställningen i dem förändras under de tre dagarna vi undersökt. Först handlar det om inställningen mot polisen som i och för sig redan från början hedrats men som hyllas alltmer i takt med tiden. Gradvis förändras även attityden gentemot motdemonstranterna. Första oktober finns en artikel skriven ur motdemonstranternas perspektiv⁹¹ men främst klumpas de ihop, inte sällan med NMR, som ett gäng extremister. Främst skrivs det om det våldsamma upplopp och tumult som uppstått i attacker av extremister mot polisen. I de två senare numren av SvD börjas det dock alltmer skiljas på "fredliga motdemonstranter" och "våldsamma vänsterextremister" och i vissa texter hyllas till och med motdemonstranterna för sin insats.

De bilder som publicerats föreställer mestadels poliser och NMR-sympatisörer. Ofta är poliserna färre än demonstranterna som trycks bakåt med hjälp av sköldar.

Motdemonstranterna förekommer på bilder tagna utanför Lisebergs huvudentré. Ofta dimmiga och röriga bilder på några få svartklädda personer som ser ut att röra sig mot polishavet som separerar dem från NMR-tåget. Men det har också publicerats en bild i anslutning till Erika Hallhagens artikel "Det kändes som att vi inte hade något annat val" skriven ur motdemonstranterna på hedens perspektiv tagen på musicerande motdemonstranter som ser ut att sprida glädje och gemenskap.

Rubrikerna är för det mesta mörka. Ordval som "tumult", "hat", "huliganer", "oro" sätter tonen för händelsen och det är tydligt att SvD varken sympatiserar med NMR eller upplever

⁸⁷ Svenska Dagbladet Kultur- och samtidsmagasin 1/10-17, Lars Ring, "När nazisterna marscherar igen behövs vi synas mer än någonsin", s. 6.

⁸⁸ Svenska Dagbladet 1/10-17. Anders Q Björkman, "Låt nazisterna tåga - mot nazismen", s. 9.

⁸⁹ Svenska Dagbladet Kultur- och samtidsmagasin 2/10-17. Margit Richert, "Högern måste spotta i nävarna och markera", s. 23.

⁹⁰ Svenska Dagbladet 1/10-17. Jesper Sandström, "Kampen mot nazismen, huliganernas lekstuga", s. 4.

⁹¹ Svenska Dagbladet 1/10-17. Erika Hallhagen, "Det kändes inte som att vi hade något annat val", s. 9.

demonstrationen som något positivt. Det finns dock mer positivt klingande rubriker såsom: “Den svenska demokratin står stark” eller “20 gånger fler motdemonstranter än nazister på plats i Göteborg”. Även dessa rubriker med tillhörande texter tar aktivt avstånd från nazismens ideologi genom att påpeka demokratins vikt.

Det mest centrala i de mer faktabaserade artiklar som skall förhålla sig objektiva till händelsen rör oftast de våldsamma upploppen som uppstod under demonstrationen och inte heller sällan polisens goda agerande.

I tycker-texterna, såsom krönikor, ledare eller kommentarer, handlar det genomgående om kampen mot nazismen. Oavsett vilken vinkel eller uppfattning skribenten haft av polisens eller motdemonstranternas ageranden är kampen mot nazismen alltid det centrala.

De som kommer till tals i artiklarna är framför allt poliser, politiker och representanter från olika organisationer. Av SvD:s totalt 16 artiklar som rör demonstrationen har sex olika poliser fått uttala sig.

NMR-anhängare kommer sällan till tals, eventuellt kan detta bero på deras ovilja att uttala sig i andra medier än sina egna. Journalister som befunnit sig på plats eller sett filmklipp där anhängare uttalar sig citerar dessa i sina texter. Bland annat är Pär Öberg, NMR:s presstalesperson, flitigt citerad.

Åklagare, advokater, motdemonstranter och forskare är andra som fått komma till tals.

Som historisk bakgrund förmedlas främst förberedelser, händelser och resultat av och kring demonstrationen. Även visst beskrivande av Nordiska Motståndsrörelsen tar plats i tidningen., exempelvis hur NMR tidigare betett sig mot polis och medier, hur konsekvenserna kan se ut för avhoppare eller helt enkelt vad partiet står för och vilka ideologier som driver dem.

Aldrig ges några historiska referenser till nazityskland.

Nazisterna beskrivs negativt i samtliga texter från Svenska Dagbladet 2017. Polisen beskrivs för det mesta positivt medan motdemonstranterna till en början klumpas ihop med de fåtal personer som gått till attack mot polisen utanför Liseberg senare under demonstrationsdagen. Längre fram i rapporteringen beskrivs dock motdemonstranterna positivt och särskiljs som sagt från de som ofta kallas för “vänsterextremister”. De får epitet som “fredliga” och refereras till i sammanhang som genomsyras av “varm och vänlig [stämning]”⁹². De spelar musik och dansar, bär på färgglada plakat som värnar om solidaritet och kärlek osv.

Nazisterna beskrivs däremot flera gånger som hot mot demokratin, framställs ofta som farliga, våldsbejakande, misslyckade och inte minst underlägsna polisen.

⁹² Svenska Dagbladet Kultur 1/10-17. Lisa Irenius, “Bildning blir alltmer oundgängligt”, s. 2.

Främst är det journalisterna själva som sammanfattar men inte heller sällan polisen. Aldrig låter de sympatisörer från Nordiska Motståndsrörelsen sammanfatta medan de dock vid ett fåtal tillfällen låter motdemonstranter göra det.

Nästan alla texter från Svenska Dagbladet mellan första och tredje oktober 2017 som berör ämnet kräver att läsaren både är införstådd med att det varit demonstration. Ofta krävs det även av läsaren att veta vad nazistik ideologi, Vit Makt-världen och vilka NMR är samt vilka det är som har deltagit i demonstrationen. Vissa texter kräver även att läsaren skall veta om hur tvisterna kring bokmässan sett ut och inte minst förutsätts alla SvD:s läsare vara emot nazism.

Ordvalen i texterna är oftare negativt laddade än tvärtom; extremism, radikalisering, våld, tumult, kravaller, hat och så vidare. Men det finns även positivt laddade ord som oftast syftar till att polisen gjort ett bra jobb, att NMR-demonstrationen stoppades och att fler är villiga till att kämpa för ett öppet samhälle än för nazismen. Ordval som överskrida gränser, acceptans, demokrati och förändring är exempel på hur positivt laddade ord används i de sammanhangen.

SvD fokuserar alltså mycket på tumult och hot. Polisen agerar hjältar snarare än motdemonstranter och dessa klumpas i alla fall till en början ihop med vänsterextremisterna som kastade sten. 2017 får nynazisterna komma till tals genom NMR:s presstalesperson. Nyhetsvärderingen tyder på att det är fråga om en exceptionell händelse och inget normalt, men det anses nu rimligt att en nynazist får föra fram sin åsikt. Nynazisternas manifestation beskrivs som ett misslyckande och polisens insats som lyckad vilket är ett tydligt ställningstagande mot nazism.

Dagens Nyheter, 2017 1-3 oktober:

I Dagens Nyheter uppmärksammas demonstrationen i tolv artiklar de tre dagarna efter. På söndagen den 1:a oktober publiceras två nyhetsartiklar, en etta och en ledartext. Måndagen den 2:a oktober publiceras en kommentarsspalt. Tisdagen den 3:e oktober publiceras en ledartext, en notis, en karikatyrbild, en nyhetsartikel, två insändare och en debattartikel.

Dagen efter demonstrationen i Göteborg 2017 tar händelsen upp på förstasidan i Dagens Nyheter. Det är en bild på en äldre kvinna med riktad blick mot de sköldbärande NMR-demonstranterna utanför Ica Maxi i Mölndal. I bildtexten har den äldre kvinnan, Ingrid Ternell, citerats; "det är förfärligt och mycket upprörande att behöva se detta".

I DN:s nummer från den första oktober 2017 har inklusive ettan fem artiklar rörande ämnet publicerats och totalt 13 artiklar under perioden 1-3 oktober 2017. Det rör sig om en etta, två

karikatyror/illustrationer, två mindre artiklar, ett uppslag, två ledare, en kommentarsspalt, en notis, två insändare och slutligen en debattartikel.

Ett tydligt mönster i Dagens Nyheter är att den redan från början tagit tydlig ställning för motdemonstranterna och mot nazisterna. Även om antalet artiklar är färre än dess konkurrent Svenska Dagbladet samma år är budskapet desto tydligare i Dagens Nyheter. De som kommer till tals flitigast är just motdemonstranterna. De första två artiklarna som tillsammans utgör ett artikelpaket över ett uppslag utgår från motdemonstranternas perspektiv.

De större bilderna som tillhör artiklarna är oftast på NMR-demonstranter som trycks tillbaka av polis, flera mindre bilder är tagna på motdemonstranter som håller upp plakat eller i tysta protester satt sig framför stående poliser.

Det finns två illustrationer publicerade i DN:s rapportering under perioden 1-3 oktober kopplade till händelsen. Den ena återfinns på ledarsidorna dagen efter demonstrationen och illustrerar en man som gör hitlerhälsningen. Intill honom står ett bord uppdukat med tidskriften Nya Tider med svenska flaggan som duk. I en pratbubbla över den illustrerade mannen står det "så här högt håller jag er som slåss för min yttrandefrihet"⁹³. I den andra illustrationen, inskickad av en läsare och återfinns på DN:s insändarsidor, avbildas två skalliga män i NMR-uniform med bestämd och arg uppsyn. Över dem i en banderoll står det "Nasjonella Svänskar"⁹⁴ varav den ena säger "Sverige är inte vad det var förr"⁹⁵ och den andra svarar "Nä, sedan istiden har bara utlänningar kommit hit"⁹⁶.

Några artiklar handlar om Bokmässans förlust som för det mesta uppges bero på just NMR och Nya Tider. Bilder i anslutning till dessa artiklar rör sig ofta om porträttbilder på antingen deltagare eller ansvariga för mässan som inte tillhör NMR eller Nya Tider.

Rubrikerna till artiklarna i Dagens Nyheter får för det mesta Nordiska Motståndsrörelsen att verka misslyckade, både med syftning på demonstrationen men också på organisationen som sådan. Bland andra lyder de "Det som skulle bli en styrkedemonstration blev en lätt förnedrande promenad mellan två Ica-butiker", "Marschen kom av sig före start", "Fyra kvinnor som visar att Bokmässan är mer än marscherande nazister", "Nasjonella Svänskar" eller "Nazisterna lyckades med en sak – att allvarligt skada Bokmässan".

Det finns en rubrik som utskiljer sig, "Goebbels hade varit nöjd med helgen i Göteborg"⁹⁷ som är den enda som på något sätt menar att demonstrationen varit till NMR:s fördel. Den tillhör också en av få artiklar från 2017 som drar historiska paralleller till andra världskriget och dess

⁹³ Dagens Nyheter. 1/10-17, "Bard", s. 4.

⁹⁴ Dagens Nyheter. 3/10-17, "KSS", s. 25.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Dagens Nyheter Kultur 3/10-17. Kim Salomon, "Goebbels hade varit nöjd med helgen i Göteborg", s. 9.

forna Nationalsocialistiska ledare. Rubriken syftar till att Joseph Goebbels, Tysklands folkupplysning- och propagandaminister mellan 1933-1945⁹⁸, uppmuntrade folket till att ge sig ut på gator för att höras och konfrontera trots att det ledde till förnedring. Kim Salomon, professor emeritus i historia vid Lunds universitet, som skrivit artikeln menar att NMR alltså både lyckats att förnedra sig samt dra uppmärksamhet till sig och därför skulle ha gjort Goebbels nöjd.

Det centrala i DN:s artiklar rörande NMR-demonstrationen handlar främst om två saker: dels att NMR:s demonstration stoppades och därmed aldrig genomfördes och dels att belysa hur viktigt motståndet mot nazismen är.

Det finns även ett antal artiklar, främst i Dagens Nyheters kulturdelen, som riktar sitt ljus mot Bokmässan i Göteborg och som alltid grundar sig i faktumet att NMR och Nya Tider påverkat och närvarat kring mässan. De handlar både om konsekvenserna av högerextremismens närvaro vid mässan men också om försök att belysa andra, som anses viktigare, som närvarade på mässan. I ledaren under rubriken "Fyra kvinnor som visar att Bokmässan är mer än marscherande nazister"⁹⁹, skriven av Björn Wiman lyfts fyra personer fram som kämpar för demokratin. Wiman menar att det är dem folk bör minnas från Bokmässan i Göteborg 2017 och inte nazisterna. Trots hans försök att rikta ljuset från NMR och Nya tider blir ändå de en del av artikelns kontenta; att de högerextrema är antidemokratiska.

De flesta som kommit till tals i Dagens Nyheters artiklar är motdemonstranter och förläggare. Fyra motdemonstranter och sex förläggare, endast en polis har uttalat sig.

Annars har sex nynazister citerats, då framför allt NMR-sympatisörer som journalisterna överhört, däribland Pär Öberg NMR:s presstalesman, men också de fyra bokmässodeltagarna som Wiman¹⁰⁰ skrivit om i sin kulturledare den andra oktober.

Men framför allt är det sällan någon annan än skribenten som kommer till tals i DN:s texter. Ofta beror det på att de antingen är kortare TT-telegram eller åsiktsbaserad texter, såsom debattartiklar, kommentarer eller ledare.

30- och 40-talets historia nämns och kopplas i några få artiklar till demonstrationen i Dagens Nyheter 2017. Som vi redan nämnt i Kim Salomons debattartikel om Goebbels propagandamedel men även andra nazistiska planer från 30-talet nämns. Bland annat idén om att deportera judar till Madagaskar förklaras i Niklas Orrenius text i samband med att Orrenius under demonstrationsdagen överhör två NMR-sympatisörers diskussion om detta. I Orrenius artikel förklaras även NMR:s ideologi. Även information om vad som skett kring bokmässan tas upp i

⁹⁸ *Nationalencyklopedin*, Joseph Goebbels. <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/joseph-goebbels> (hämtad 2017-12-04).

⁹⁹ Dagens Nyheter Kultur 2/10-17. Björn Wiman, "Fyra kvinnor som visar att Bokmässan är mer än marscherande nazister", s. 2.

¹⁰⁰ Ibid.

vissa artiklar; hur besöksiffrorna sjunkit sedan tidigare år, hur och varför en alternativ bokmessa startats och att flera författare bojkottat mässan. Men trots allt detta krävs det ändå av läsaren i många texter att veta vilka NMR är, vad nazism är och vad som hänt kring bokmässan och Nya Tider. Precis som SvD från samma år, förutsätts också DN:s läsare var emot nazism, kanske till och med än mer än konkurrenten. Det förutsätts även av läsaren att veta vilka personer som Torgny Segerstedt och Joseph Goebbels är.

Det är tydligt vilka de centrala aktörerna är i DN:s artiklar mellan den första och tredje oktober 2017 är; motdemonstranterna och nazisterna. Det är också tydligt hur de framställs och vems parti tidningen tar. Beskrivningen av polisen är förhållandevis neutral, och som sagt är det enbart en polis men desto fler motdemonstranter som kommit till tals. Flera motdemonstranter har citerats därtill.

NMR-sympatisörer har som sagt också citerats men enbart genom att ytterligare tydliggöra journalisternas ställning emot dem.

I samtliga artiklar beskrivs nazisterna som antingen farliga, våldsamma, misslyckade eller dumma. Motdemonstranterna hyllas och åsikter som reducerar motdemonstranterna till vänsterextremister, som vi sett exempel på i Svenska Dagbladet från 2017, fördöms i Lisa Magnussons ledarartikel "Trädets väktare får mig att börja ana oråd"¹⁰¹. Den något kryptiska rubriken syftar alltså till de "trädet väktare" som bara väljer att se de få våldsbejakande motdemonstranter som gett sig på polisen utanför Liseberg istället för de tusentals fredliga motdemonstranter och de hundratals våldsamma nazister som egentligen var de som tog plats på Göteborgs gator under dagen den 30 september.

Det märks att flera av skribenterna har varit på plats vilket möjliggör det sätt journalisterna från DN både kommenterar och närvarar i texterna. Utöver det återfinns mycket åsiktsbaserade texter i tidningen där journalistens "jag" är bärande för argumentationen.

I två texter får information från polisen sammanfatta och ett annat undantag är artikeln "Mäskris för bokförlagen" skriven av Hugo Lindkvist där Svenska förläggarföreningens ordförande, Eva Gedin, får sammanfatta. Annars är texterna sammanfattade av skribenterna själva.

Ordvalen i Dagens Nyheter klingar många gånger ironiskt; "natjonälla svänkar", "lyckades med en sak", "istiden", "mellan två Ica-butiker", berg-och-dalbanor som låter istället för nazisterna", "min yttrandefrihet". För de mörka och negativt laddade ordval som gjorts finns lika många positiva. De positivt laddade ordvalen syftar ofta till den stoppade marschen men också de tusentals som demonstrerade mot nazisterna; "aktivister", "kamp", "fredliga avsikter" medan de

¹⁰¹ Dagens Nyheter 3/10-17. Lisa Magnusson, "Trädets väktare får mig att börja ana oråd", s. 5.

negativa framför allt syftar till att nazisterna fått uppmärksamhet genom demonstrationen men också till omständigheterna kring Bokmässan.

Dagens Nyheter målar upp en bild bestående av framförallt två aktörer: nynazisterna och motdemonstranterna. Det görs från början skillnad mellan de stenkastande motdemonstranterna och den stora majoriteten fredligt protesterande. Polisen har en mer tillbakadragen roll men kritiserar inte. Ställningstaganden kan tydligt skönjas i tyckartexter och själva nyhetsrapporteringen. Få poliser kommer till tals, desto fler motdemonstranter och bokmässodeltagare men också ett antal nynazister. Det senare framförallt för att göra den nazistiska ideologin och dess konsekvenser tydliga. Nynazisterna har misslyckats och det framskrivs som något bra. Vissa historiska redogörelser finns som kopplar nynazisterna till deras föregångare på 30- och 40-talet.

Resultatdiskussion

Rapportering i svensk dagspress 1997:

I Svenska Dagbladet 1997 läggs fokus snarare på tumult och batalj än på den ideologiska tillhörigheten hos de demonstrerande grupperingarna. Dagen efter demonstrationsdagen går det att på förstasidan läsa en puff som beskriver hur “fascister” och “antirasister” drabbat samman med varandra och polis. Nyhetsvärderingen tyder på att händelsen ses mer som ett exempel på ungdomlig revolt och tas inte alls på samma allvar som demonstrationen 20 år senare. Att “[s]vamp kan skona träd från förurning” får större utrymme på förstasidan säger något om hur man såg på demonstrationen. Dagens Nyheter bedömer nyhetsvärdet som lite större med en puff med rubrik långt upp på förstasidan och beskriver från första dagen skeendet med fokus på den nynazistiska demonstrationen som olaglig på grund av dess närhet i tid till årsdagen av kristallnatten.

SvD rapporterar följande dagar om vandaliseringen av RFSL:s café och intressant är att de, i likhet med Dagens Nyheter, beskriver vandalerna utan att rent ut kalla dem nazister. Under demonstrationerna kan det röra sig om “nynazister” och den kan beskrivas som en “olaglig nazistmarsch” men de som slog in fönstrena på RFSL:s café får benämningen “skinheads” eller “nazisympatisörer”. Det tyder på en viss ovilja att ta till sig det faktum att personer med samma ideologiska tillhörighet som de nazister som möjliggjorde novemberpogromen på samma sätt krossar fönster och trakasserar utsatta grupper i nutid.

Båda tidningarna förutsätter att läsarna är mot nazism men bara DN redogör i någon mån för vad ideologin innebär med hjälp av historiska tillbakablickar på främst kristallnatten men också på

judedeföljelse de senaste 2000 åren. Båda tidningarna publicerar ledare som tydligt tar avstånd från nazism. DN:s ledarsida ställer sig frågan "Har de glömt historien?" och lägger skulden främst på lärarna som misslyckats i sin uppgift att förmedla vad denna ideologi leder till. SvD hakar på den kritik som polisen fått utstå från politiker och organisationer i och med att de tillåtit demonstrationen att fortgå trots uteblivet tillstånd och att de två grupperna hann drabba samman innan de ingrep. Konklusionen för SvD:s ledarskribent blir att olagliga demonstrationer inte ska få genomföras och syftar då också på motdemonstrationen.

I DN finns en artikel där en motdemonstrant intervjuas och ger sin bild av händelseförloppet med fokus främst på polisens passivitet. Det är dock tydligt att det är motdemonstrantens uppfattning då journalisten förtydligar att det motdemonstranten framför är just hans uppfattning. Inga nynazister kommer till tals i någon av tidningarna och i ganska stor utsträckning beskrivs båda sidorna på ett liknande sätt; som fenomen eller någon sorts naturkraft man måste förhålla sig till. SvD låter poliser, politiker och ordföranden för RFSL komma till tals, men ingen motdemonstrant eller nynazist. Överlag är det i båda tidningarna polisens agerande som hamnar i fokus. Första dagen handlar det i DN om att de båda demonstrerande grupperna tillåtits drabba samman innan innan polisen ingrep och nästföljande dagar om att nynazisterna kunnat marschera från Centralen till Norra Bantorget utan att avbrytas av polis och att RFSL:s lokaler vandaliserats. Det riktas både explicit och implicit kritik mot att inga nynazister greps under demonstrationen men att flertalet motdemonstranter gripits.

Demonstrationen väckte, som vi tidigare nämnt, ingen större uppståndelse i någon av tidningarna. Anledningen torde i viss mån vara att dylika händelser inte togs på speciellt stort allvar utan sågs som utbrott av ungdomlig förvirring. De motdemonstranter som deltog var i ganska hög utsträckning nära vänsterorienterade nätverk som Antifascistisk Aktion eller, som en av de intervjuade i DN, Rättvisepartiet Socialisterna. Detta kan ställas mot de tusentals som protesterade mot NMR i Göteborg 20 år senare. Givetvis har det betydligt snabbare och mer lättillgängliga informationsflödet i form av internets expanderings betydelse att många fler kände till göteborgsdemonstrationen, men själva attityden mot nynazismen då behöver inte nödvändigtvis betyda att man såg det som mer normalt utan att det inte var en fråga som man måste ta ställning till, i hög utsträckning för att det var självklart.

För att sammanfatta rapporteringen från 1997 har mycket fokus lagts på polisens agerande. De kritiserades både för att inte ha ingripit, för att inte ha gripit några nynazister med däremot flera motdemonstranter och dessutom läggs skulden för att olagliga demonstrationer fått äga rum även på polisen. Dessutom framstår demonstranterna från bägge sidor som förvirrade och revolutionära ungdomar.

Det förutsätts i bägge tidningar att läsaren är emot nazism.

Rapportering i svensk dagspress 2017:

För Svenska Dagbladet 2017 är det viktigaste att rapportera om de våldsamma upploppen och attackerna mot polisen av extremisterna, polisens insats som anses god samt diskussionen om metoden som används för att motverka nazismen. För Dagens Nyheter 2017 är det mest centrala och viktiga att NMR stoppades och att motståndet mot nazismen var så stort.

Båda tidningarna från 2017 tar ställning mot nazism men en stor skillnad, mer utvecklat, är att SvD snarare hyllar polisens insats än motdemonstranternas, medan DN håller sin beskrivning av polisen neutral men tar tydlig ställning för motdemonstranterna. Det märks bland annat i tidningarnas bildval. Oftare publiceras bilder från tumultet vid Liseberg än på de så kallade "fredliga" motdemonstranterna på Heden i SvD. Ett talande exempel för detta är en artikel publicerad andra oktober 2017 under rubriken "20 gånger fler motdemonstranter än nazister var på plats i Göteborg"¹⁰² med tillhörande bild på våldsamma motdemonstranter tagen från polisens perspektiv. I DN däremot har inte någon bild från tumultet vid Liseberg med synligt våldsamma motdemonstranter publicerats och, som vi tidigare nämnt, har DN dessutom publicerat en artikel som handlar just om problematiken kring uppmärksammandet av de våldsamma motdemonstranterna.

Vad de båda tidningarna från 2017 dock har gemensamt när det kommer till just bildvalet är att bägge oftast valt bilder på polisen som trycker tillbaka NMR-demonstranterna som också är en av flera indikatorer på att de båda tidningarna tar ställning mot nazismen.

Tidningarnas inställning till demonstrationen 2017 kan urskiljas genom att se och jämföra rubrikvalen. SvD:s val av mörka, dystopiska rubriker skiljer sig från DN:s mer ironiska, NMR-förlöjligande rubriker. Genom rubrikvalen kan en mer allvarlig, kanske aningen mer objektiv, inställning som oftare syftar till de generella attackerna som inträffade mot polisen, både av motdemonstranter och NMR, uppfattas från SvD:s sida. DN däremot visar ett mer aktivt ställningstagande mot NMR, som genom mer subjektiva och trotsiga rubriker som förlöjligar NMR.

Hur mycket plats de olika aktörerna får ta i 2017 års rapportering skiljer sig markant mellan SvD och DN. Sex olika poliser, som vissa dessutom förekommer i flera artiklar, kommer till tals i SvD:s rapportering om NMR-demonstrationen och är inte heller sällan de som får sammanfatta texterna. Enbart en polis kommer till tals en gång i DN:s rapportering. Motdemonstranter och

¹⁰² Svenska Dagbladet 2/10-17. Frida Sundkvist, "20 gånger fler motdemonstranter än nazister var på plats i Göteborg", s. 10.

förläggare som alla tar ställning mot nazismen är de som hörs mest, förutom journalisterna själva, i DN:s texter.

När det väl kommer till kritan har både DN och SvD 2017 två tydliga aktörer som ställs mot varandra. SvD: polisen mot extremisterna, DN: motdemonstranterna mot nazisterna. Även om SvD i vissa texter låter de som de kallar för “vänsterextremister” och de som de kallar “motdemonstranter” särskiljas tillskrivs bägge kategorier i mångt och mycket stereotypa egenskaper och attribut. Extremisterna är svartklädda, våldsamma och antidemokratiska medan motdemonstranterna färgglada, musicerande hippies. I DN beskrivs motdemonstranterna med mer neutrala attribut och framstår som “normala” personer med civilkurage och med fredliga avsikter. Nazisterna däremot blir, bland annat i kontrast till motdemonstranterna, de udda, elaka syndabockarna.

I Dagens Nyheter från 2017 görs vissa kopplingar till nazityskland då historiska redogörelser ges från 30- och 40-talet. Dessa paralleller mellan Nordiska motståndsrörelsen och Nazitysklands gemensamma nationalsocialistiska ideologi dras aldrig i Svenska Dagbladet från 2017. Även här, utifrån ett ideologikritiskt perspektiv, går tydliga distinktioner mellan tidningarnas ställningstagande. Genom att DN placerar NMR i samma fack som Nazityskland medan SvD flera gånger snarare talar om NMR tillsammans med motdemonstranter som extremister kan tolkas som att DN mer ideologiskt tar större avstånd från själva nazismen än SvD. Det ska dock nämnas att SvD inte på något sätt tar nynazisternas parti men den något hårdare vinklingen gentemot motdemonstranterna gör att detta är tolkningen vi lutar åt.

Vad som är gemensamt för de två tidningarna från 2017 är att texterna förutsätter att läsaren bär på en hel del kunskap om vad som hänt. Hela den nazistiska ideologi, vilka NMR är och att de demonstrerat i Göteborg samt vad som hänt kring bokmässan är främst det som krävs av läsaren i form av förkunskaper. Men det kanske viktigaste av allt när det kommer till att avtäckas tidningarnas ställningstagande ur ett ideologikritiskt perspektiv är att nämna att både SvD och DN verkar förutsätta att deras läsare är emot nazism.

Det har alltså getts stort utrymme för rapporteringen om nazistdemonstrationen i svensk dagspress 2017 där det tagits ett tydligt ställningstagande mot nazistiska och extremistiska ideologier. Dessutom kräver rapporteringen att läsaren är insatt, vilket säger en del om den rådande samhällsdebatten. Vissa slutsatser går även att dra utifrån bägge ovanstående konstateranden om att turerna kring demonstrationen antagligen redan fått stor medial uppmärksamhet, men vittnar också om att samtidens medborgare har behov av att bli underrättade och informerade om saken. Möjligen i större utsträckning än 1997 på grund av det ständigt ökande avståndet i tid till andra världskriget.

Rapportering i Svenska Dagbladet:

De stora skillnaderna mellan Svenska Dagbladet från 1997 och 2017 är dels attityden gentemot polisen men också de olika graderna av uppmärksamhet som getts respektive nazistdemonstrationer. 1997 får händelserna kring NSF-demonstrationen knappt någon plats i tidningen medan det 2017 dedieras stora delar av tidningen åt händelserna kring NMR-demonstrationen. Gemensamt för Svenska Dagbladet 1997 och 2017 är dock att det mest centrala i artiklarna rör våldsamheterna och trots allt polisens agerande under respektive demonstration. I både SvD 1997 och 2017 läggs mycket fokus på just polisinsatsen och mindre på motdemonstranterna och nazisterna. Skillnaden är att polisen 2017 hyllas medan de i 1997 års upplaga kritiserats och får bära upp rollen som syndabockar snarare än hjältar. Kritiken 1997 dyker dock upp först efter någon dag då omständigheterna förtydligats en aning.

I båda upplagorna är det främst polis, politiker och representanter från organisationer som kommer till tals. I SvD från 1997 kommer varken demonstranter eller motdemonstranter till tals medan några få motdemonstranter tillåts göra det 2017. Trots det tar SvD från 1997 tydligare ställning för motdemonstranterna än 2017.

Det är inte många bilder som publicerats i SvD 1997 i samband med artiklarna om NSF-demonstrationen under den undersökta perioden, men de få bilder som finns illustrerar tumult och kaos. Det centrala i SvD:s rapportering 2017 handlade, som sagt, om tumultet som uppstod under demonstrationsdagen och bildvalen har på samma sätt som i SvD från 1997 använts för att illustrera de våldsamheter och sammandrabbningar som uppstod mellan polis och främst motdemonstranter.

Varken 1997 eller 2017 dras några paralleller mellan respektive nazistisk demonstration och andra världskrigets Tyskland. Man finner inte heller några historiska redogörelser för varifrån ideologin härstammar trots att demonstrationen 1997 syftade till att fira Kristallnatten.

Det är intressant att det går att utstaka tydliga mönster i Svenska Dagbladet trots att utgåvorna getts ut med 20 års mellanrum.

SvD:s fokus på polisinsats, framhävnin g av tumult och våldsamheter och avsaknaden av kopplingar till nazityskland men även att det främst är auktoriteter och få civilpersoner som får komma till tals är exempel på sådana mönster.

Rapportering i Dagens Nyheter:

Dagens Nyheter har både 1997 och 2017 tagit mer märkbar ställning gentemot nynazisterna än Svenska Dagbladet vilket inte minst kommer till uttryck genom det sätt de porträtterat motdemonstranterna. I SvD kan man utläsa en hållning som i viss mån likställer motdemonstranter och nynazister som extremgrupper på var sin sida om skalan medan DN är mer benägna att låta motdemonstranter komma till tals och poängterade 1997 att bara motdemonstranter var gripna och inga nynazister. DN redogör i stor utsträckning för den historiska bakgrunden gällande exempelvis kristallnatten och vilka konsekvenser den nazistiska ideologin har fått. Ledaren rörande ämnet berör just dessa punkter vilket är en tydlig markör för tidningens ställning och betonar vikten av historiekunskap som medel för motstånd mot nazism. I tidningen 2017 finns liknande resonemang med tillbakablickande karaktär med exempelvis anknytningen till Joseph Goebbels strategier och hur de kan appliceras på den nutida demonstrationen.

2017 låter DN ett flertal motdemonstranter komma till tals och även rubrikerna tar tydligt ställning. Istället för att fokusera på våldsamheterna väljer DN att låta det objektiva berättande ge vika för rubriker i samma ställningstagande stil som Aftonbladet när Sverigedemokraterna fick 13 procent i riksdagsvalet 2014. Detta sätt att rubriksätta återfinns inte i tidningen 1997. Inga nynazister kommer till tals varken 1997 eller 2017.

DN 1997 är en dag snabbare med att rapportera om polisens passiva agerande än SvD och det är framförallt polisen som är i fokus för nyhetsrapporteringen dagarna efter demonstrationen.

Dagens Nyheter tar alltså både 1997 och 2017 mer explicit ställning mot nazismen än konkurrenten Svenska Dagbladet. Detta intryck blir starkare genom att DN, till skillnad från SvD både 1997 och 2017, drar historiska paralleller till andra världskriget och den tidens nazistiska ideologi.

Sammanfattning:

Demonstrationerna har olika kraft i rapporteringarna 1997 och 2017. Händelsen, och framför allt den ideologiska faktorn bakom den, tas på mycket större allvar under 2017 med en betydligt större rädsla gentemot demonstranterna. Det kan också vara anledningen till att vikten av att ta ställning mot nazismen är starkare 2017 än 1997.

Vad gäller attityder 1997 blir läsaren i större utsträckning "underrättad" om vad som hänt under lördagen, precis som vilket ungdomsbråk som helst, medan läsaren krävs vara väl insatt i debatten och kring omständigheterna 2017.

Det är tydligt att demonstrationen 2017 redan innan den ägde rum fått större medial uppmärksamhet än demonstrationen 1997, vilket inte heller är konstigt eftersom NMR-demonstrationen hade demonstrationstillstånd och dessutom fick skjuts debaclet med Bokmässan.

Vissa omständigheter skiljer sig mellan de två händelserna vilka i viss mån måste beaktas vid en jämförelse. Demonstrationen 2017 skedde i samband med bokmässan och beslutet att låta Nya Tider ha en monter där vilket hade väckt mycket uppståndelse. En tid innan hade också nynazister utan demonstrationstillstånd utfört en mindre demonstration vilket ytterligare bredde på den lite upptrissade stämningen. Kärnan är dock densamma och det antisemitiska budskapet centralt.

Det finns flera intressanta likheter mellan rapporteringen i svensk dagspress 1997 och 2017. Exempelvis, lite förenklat, påståendet om att nazismens tillväxt har med bildning, eller snarare okunskap att göra. Det är ämnen som pryder ledare från båda åren. 2017 skriver SvD:s kulturchef Lisa Irenius att bildning är motstånd mot extremism och i DN från 1997 skyller en osignerad ledare förekomsten av nynazism på skolans misslyckande att bilda elever inom historia.

Vad som framkommit i vår undersökning av nyhetsrapportering är att den både 1997 och 2017 innehållit diskussioner som rör den mediala påverkan av nazistiska rörelser. Exempelvis ser vi i en ledartext från SvD 2017 hur den mediala uppmärksamheten som givits NMR problematiseras, som enligt journalisten bidragit till ökad propaganda. 1997 görs likartade problematiseringar fast ur ett motsatt perspektiv. Diskussionen om hur den mediala "pro-arabiska hållningen", alltså öppenheten till ett mångkulturellt samhälle, bidragit, enligt debattören, till att personer söker sig till högerextrema idéer.

Det går att diskutera huruvida den betydligt större uppmärksamhet demonstrationen 2017 fick i jämförelse med 1997 har att göra med normalisering. 1997 behandlas den nynazistiska demonstrationen som ett fall av många vilket skulle kunna tyda på att man såg det som mer normalt då men också på att man inte ser fenomenet som ett reellt hot mot demokratin. Det finns en viss skillnad i attityd gentemot nynazisterna, 1997 beskrivs de i många fall som bråkiga ungdomar vilket det också kan ligga någon form av sanning i. 2017 dyker inte ord som "skinheads" eller liknande upp vilket speglar samhällets förändrade syn på nynazisterna, och inte bara på grund av att de 2017 oftare ses i kostym än bomberjacka. Deras ideologiska tillhörighet blir mer tydligt och de beskrivs som ett reellt hot snarare än förryckta ungdomar.

Slutsats

Det finns tydliga skillnader i rent explicita ställningstaganden mellan 1997 och 2017. Rubrikvalen som Dagens Nyheter har gjort 2017 tar tydligt ställning mot den nynazistiska manifestationen. Även de rena nyhetstexterna i DN tar ställning mot nynazisternas manifestation på ett sätt som inte behöver någon kritisk diskursanalys för att skönjas. Svenska Dagbladet har både 1997 och 2017 lagt mer fokus på polisen och tagit större avstånd från motdemonstranterna utan att för den sakens skull ta ställning för nynazisterna. Ledarna i båda tidningarna tar under båda perioderna tydlig ställning men har 2017 tydligare fokus på den nazistiska ideologin och dess konsekvenser. 1997 var fokus SvD:s ledare på polisen och deras oförmåga att hålla isär grupperingarna medan DN:s skyller bristande historiekunskap för den nynazistiska strömningen. Det lades inte samma fokus på ideologier och det antisemitiska budskapet som något odemokratiskt i nyhetsrapporteringen 1997. Det våld och tumult som uppstod var av större nyhetsvärde än att nynazister genomförde en antisemitisk demonstration. Att demonstrationen 2017 får så mycket utrymme tyder snarare på motsatsen till normalisering då nyhetsvärdering utgår ifrån att extraordinära händelser får mer plats. Med detta resonemang går det alltså att säga det motsatta om 1997 års publiceringar alltså att händelsen behandlades som något mer ordinärt och normalt.

Det är underförstått att läsarna är emot nazism under båda tidsperioderna. Det går dock att argumentera för att det i lägre grad är fallet under 2017 då DN väljer rubriker som tydligt tar ställning mot nynazismen. Detta skulle kunna indikera att DN känner sig mer manade att agera opinionsbildande och ställningstagande på grund av en upplevd stark nynazistisk strömning.

1997 går det att uttyda en kritik mot att polisens huvudsakliga insats riktats mot motdemonstranter och inte mot nynazisterna vilket också tyder på ett ställningstagande. Man kan tänka sig att en fläckfri insats från polisen skulle ha skänkt mer fokus på andra aspekter men det är svårt att spekulera i. 2017 beskrivs dock polisens agerande i goda ordalag från båda tidningarna men får ändå ett stort fokus just på grund av detta. Detta beror nog snarare på de farhågor som fanns inför demonstrationen 2017, vilken hade tillstånd och var lättare att förutse, då det ryktades om ett betydligt större antal nynazister än vad som faktiskt dök upp.

Nynazisterna porträtteras i högre grad som bråkiga ungdomar 1997. Ideologin står inte i centrum när de beskrivs utan snarare våldet och tumultet omkring dem. Generaliserat kan man säga att nynazisterna och motdemonstranterna blir två sidor av samma mynt när det gäller porträttering i framförallt SvD 1997. Detta återkommer i viss mån vad gäller SvD 2017 men med en viss distinktion mellan "vänsterextremister" och "motdemonstranter". Under demonstrationen 1997 får nynazisterna epitet som just "nynazister" eller "nazister" i samband med demonstrationen medan de, i båda tidningarna, får förmildrande sådana i samband med

vandaliseringen av RFSL:s lokaler. Detta tyder på en ovilja att betrakta nynazistiska våldsverkare som det de, med den ideologi de tillskriver sig, faktiskt är. Genom epitet som "skinnhuvuden" eller "nazistsympatisörer" blir de inte fullt ut beskrivna som nazister utan snarare som ungdomar som hamnat snett.

Motdemonstranterna blir 1997 mer hårdhänt behandlade av de båda tidningarna. Skillnader finns mellan tillfällena, 1997 var det en mindre, hastigt mobiliserad grupp människor som var olika starkt knutna till vänsterorganisationer medan det var ett bredare spektrum av människor som protesterade 2017. Men där det 2017 finns en distinktion mellan de stenkastande och de fredliga ses motdemonstranterna 1997 som en enhetlig och i mångt och mycket våldsamt grupp. 1997 i princip jämföras motdemonstranterna med nynazisterna genom att beskrivas som en "annan extremorganisation". 2017 är motdemonstranterna segrare och demokratins försvarare, i högre grad så i DN än SvD men attityden kan skönjas även där.

Polisen får utstå mycket kritik och framstår genom ordval och formuleringar som inkompetenta 1997. De får frågor som de inte kan besvara, vilket tydligt poängteras av journalisten. Om inte någon av tidningarna har missuppfattat polisens information ger de dessutom olika svar på frågan om insatsen ska internutredas. Oavsett vilket framträder en klumpig och inkompetent helhetsbild av insatsen. Bilderna på polisen visar en passivitet mot nynazisterna där de i bästa fall övervakar medan flera bilder föreställer poliser som hårdhänt omhändertar motdemonstranter. I kombination med kritiken och det som journalisterna anser vara viktigt att rapportera kring deras agerande framträder polisen i dålig dager.

Sättet att porträttera nynazismen och dess manifesteringar skiljer sig markant mellan 1997 och 2017 om man utgår från det underlag vi har valt. Ställningstagandena är betydligt tydligare och starkare 2017. Bara den mängd artiklar och tyckartexter som producerades i samband med demonstrationen 2017 tyder på en ovilja att låta odemokratiska demonstrationer passera okommenterat.

Det finns en skillnad i ställningstagande vad gäller nyhetsrapporteringen 1997 och 2017. Nazisterna porträtteras som ett större samhällsligt problem 2017 än 1997 då de i större utsträckning är revolterande ungdomar. Motdemonstranterna beskrivs i mer positiva ordalag 2017 och likaså polisen. Nynazismen porträtteras 2017 på ett mer ideologiskt grundat vis vilket placerar fokus på ideologins konsekvenser.

Referenser

Litteratur:

Andersson, Yvonne. Hitler för alle: Populärkulturella perspektiv på Nazityskland, andra världskriget och Förintelsen, 2012.

Berglez, Peter. Kritisk diskursanalys. I Ekström, M och Larsson L. Å. (red) Metoder i kommunikationsvetenskap. Lund: Studentlitteratur, 2012

Bergström, Göran & Boréus, Kristina. Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys, Lund: Studentlitteratur, 2012

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena. Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad, Norstedts Juridik, 2012

Grant, David m.fl. i Bryman, Alan. Samhällsvetenskapliga metoder, Liber, 2011, s. 485

Falkheimer, Jesper & Mithander, Conny. Bilder av nynazism i några svenska tidningar, 1999:
https://www.msb.se/Upload/Produkter_tjanster/Publikationer/SPF/Bilder%20av%20nynazism%20i%20n%C3%A5gra%20svenska%20tidningar.pdf

Leth, Göran. Konstruktionen av en likgiltighet: Kristallnatten i svensk dagspress, 2005
http://www.levandehistoria.se/sites/default/files/material_file/skriftserie-1-kristallnatten-i-svenska-dagstidningar.pdf

Lööw, Helene. Nazismen i Sverige 1980-1999: den rasistiska undergroundrörelsen: musiken, myterna, riterna, Ordfront förlag, 2000

Palm, Göran & Bjellert, Per. En trygg polis i ett otryggt samhälle- nyhetsmediernas bild av polisen och polisarbetet, 2012:
<http://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:588325/FULLTEXT02.pdf>

Muntau, Michelle. Nazistattacken i Kärrtorp – Dagens Nyheters och Aftonbladets getalning av den antinazistiska demonstrationen den 25 december 2013, 2014:

<http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A721429&dswid=-9894>

Journalistik:

Dagens Nyheter. Martin Karlsson. <https://www.dn.se/kultur-noje/alexandra-pascalidou-och-nazisten-som-hoppade-av/>.

Dagens Nyheter. Sverigedemokraterna. <https://www.dn.se/nyheter/politik/sverigedemokraterna-historia-och-ideologi/>

Dagens Nyheter. Upprop. <https://www.dn.se/kultur-noje/forfattare-i-upprop-mot-bokmassan/>.

Hallandsposten. Ny Demokrati. <http://www.hallandsposten.se/nyheter/halmstad/25-%C3%A5r-sedan-ny-demokrati-bildades-1.3501151>

SvD. Inget tjänstefel att inte ingripa. <https://www.svd.se/arkiv/1998-07-16/8>

SR. Konflikt. <http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/970066?programid=1300>.

SvD. Kritik mot polisagerande. <https://www.svd.se/arkiv/1998-03-11/8>.

SvD. Nazistdemonstrationen. <https://www.svd.se/arkiv/1997-11-11/8>.

SvD. Vill vi ha medborgargarden?. <https://www.svd.se/arkiv/1997-11-17/14>.

SR. Statistik NMR-medlemmar.

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6583295>

SVT. Lasermannen. <https://www.svtplay.se/video/6442053/lasermannen/lasermannen-2>

SVT. 30 september. <https://www.svtplay.se/video/15489941/30-september/30-september-avsnitt-1>.

UR. Intervju med Helene Lööw. <http://urskola.se/Produkter/188206-En-bok-en-forfattare-Nazismen-i-Sverige-2000-2014>

YLE. Ny demokrati. <https://svenska.yle.fi/artikel/2011/05/11/ny-demokratis-uppgang-och-fall>.

Webbsidor:

Expo. Sverigedemokraterna. <http://expo.se/sverigedemokraterna/>

Expo. Svenska motståndsrörelsen. http://skola.expo.se/svenska-motstandsrörelsen_110.html

Levande Historia. Förintelsen. <http://www.levandehistoria.se/fakta-om-forintelsen/judeforfoljelserna-under-1930-talet/den-nazistiska-rasideologin>

Levande historia. Kristallnatten. <http://www.levandehistoria.se/fakta-om-forintelsen/judeforfoljelserna-under-1930-talet/novemberpogromen>.

Nationalencyklopedin, nynazism.

<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/nynazism>

Nationalencyklopedin, ställningstagande.

<https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/st%C3%A4llningstagande>

Nationalencyklopedin, rasism.

<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/rasism>

Säkerhetspolisen. Grupper inom Vit Makt-miljön.

<https://web.archive.org/web/20071006034953/http://www.sakerhetspolisen.se/politiskextremism/vitmaktmiljon/grupper.4.3b063add1101207dd46800055810.html>

Bilagor

Bilaga 1. Analyserade artiklar

Dagens Nyheter 1997:

9/11

“Demonstration blev gatubatalj”

10/11

“Homosexuella kräver skydd efter attack”

11/11

“Har de glömt historien?”

“Polisen JO-anmäls efter demonstration”

“Varför avbröt inte polisen nynazisternas demonstration?”

“Antisemitism och okunnighet”

Svenska Dagbladet 1997:

9/11

“Antirasisters demonstration blev bråk”

10/10

“Skinnhuvuden attackerar homosexuella”

11/11

“Polis på defensiven”

“Polisen får kritik för mildt agerande”

Dagens Nyheter 2017:

1/10

“Det som skulle bli en styrkedemonstration blev en lätt förnedrande promenad mellan två Ica-butiker”,

“Marschen kom av sig före start”

“Barnfamiljer hamnade mitt i kaoset vid Ica”

“Fyra kvinnor som visar att Bokmässan är mer än marscherande nazister”,

2/10

“Nazisterna lyckades med en sak – att allvarligt skada Bokmässan”

3/10

“Trädets väktare får mig att börja ana oråd”

“Gripna i nazistdemonstrationen släppta”
“Natjonälla Svänkar”
“Insändare”
“SMS-insändare”
“Mässkris för bokförlagen”
“Goebbels hade varit nöjd med helgen i Göteborg”

Svenska Dagbladet 2017:

1/10

“Marschen slutade i tumult”
“Hata polisen. Hata journalister. Häng ut.”
“Kampen mot nazismen, huliganernas lekstuga”,
“Massiv polisinsats stoppade nazisternas marsch i Göteborg”
“Låt nazisterna tåga - mot nazismen”
“Det kändes inte som att vi hade något annat val”
“Nazism oroar politiker”
“Miljonsatsningen facit – bara fyra nazister har hoppat av”
“Bildning blir alltmer oundgängligt”
“När nazisterna marscherar igen behöver vi synas mer än någonsin”

2/10

“Den svenska demokratin står stark”
“20 gånger fler motdemonstranter än nazister var på plats i Göteborg”,
“Högern måste spotta i nävarna och markera”

3/10

“Nazistledaren har släppts på fri fot”
“Någonting hade förändrats i Göteborg”